

[Květen 1982]

содержание

Gladys Kryševsk / Básně	[1-10]
James Hillman / O třetí podobě jazyka	[11-25]
Alexander Eliason / Pora, straš, set	[26-30]
Wako / Psychanalytici v biografii	[31-35]
Iva Ketrlová / Rozmáhlení (dopis)	[36-45]
Milan Uhde / Dialektický svět sester Salhaní	[46-58]
Milan Jureman / Křik, v kterém se volá	[59-74]
Ivan Klíma / Křivice z silnicí	[75-84]
Jaroslava Vondrušová / Měsíční den	[85-87]

Číslo bylo v typografickém úpravě
Ladislav Štěrba, lit. úprava, kompozice
Ladislav Štěrba, lit. úprava, kompozice
Ladislav Štěrba, lit. úprava, kompozice
Ladislav Štěrba, lit. úprava, kompozice
Ladislav Štěrba, lit. úprava, kompozice
Ladislav Štěrba, lit. úprava, kompozice
Ladislav Štěrba, lit. úprava, kompozice
Ladislav Štěrba, lit. úprava, kompozice
Ladislav Štěrba, lit. úprava, kompozice
Ladislav Štěrba, lit. úprava, kompozice

Čs. dokumentační středisko
nezávislé literatury
Referenční exemplář dílny
ERLANGEN
IV. 1991
Josef Jelínek

[Květen 1982]

o b s a h

Oldřich Kryštofek / Básně	[1-10]
James Hillman / O zradě poněkud jinak	[11-23]
Alexandr Kliment / Horo, obraž se!	[24-30]
-ak- / Psychoanalytik v biografu	[31-34]
Iva Kotrlá / Gymnasium flagri	[35-65]
Milan Uhde / Strakonický dudák aneb Selhání	[66-69]
Milan Jungmann / Kniha, o které semluví	[70-76]
Ivan Klíma / Nepřítel z Atlantidy	[77-84]
Zdravík Veculík / Několik dementi	[85-87]

Copied from a type-written carbon copy (unbound sheets, A4), bound, continuously numbered and made available by DOKUMENTATIONSZENTRUM ZUR FÖRDERUNG DER UNABHÄNGIGEN TSCHECHOSLOWAKISCHEN LITERATUR e.v. for research and information purposes. Copyright continues to be held by each individual author and must be strictly observed. If clarification is required, please consult the Centre before publication of any item.
DOKUMENTATIONSZENTRUM, SCHWARZENBERG 6,
D-8533 SCHEINFELD, Tel. 09162/7761

o b s a h

Oldřich Kryštofek / Básně

James Hillman / O zradě poněkud jinak

Alexandr Kliment / Horo, obrať se!

-ak- / Psychoanalytik v biografu

Iva Kotrlá / Gymnasium flagri

Milan Uhde / Stratonický dudák aneb Selhání

Milan Jungmann / Kniha, o které semluví

Ivan Klíma / Nepřítel z Atlantidy

Ludvík Vaculík / Několik dementi

Cl a ř i c h K R Y Š T O F E K :

M y s l i s i

Myslí si: Jsou to jahnědy
z té druhé strany, z té druhé strany,
kde není hoře. Zato večer
hlínkou smi teple počmáraný.

Myslí si: Jsou to pomněnky
z petek slídy. Slídivové přešli.
By na útěku. Bezbranní
propuštěnci. Úrazem a láskou přešli.

J e n u s t u d á n k y

Starou pouťní cestou jdem k vlastním hrobům.
Zblácení. Zmatení.

Jen u studánky sem tam zadoufáme:
nejsem jim ještě souzen.

Když u studánky sem tam zadoufáme...
Zaduje vítr, vlna splaví tvář.
Od let táhne vránky samé,
kdo pilně plní český snář.

Od věků jsme vrásky samé
po dědicích, po bábách.
Slovo v sazí svolna dodoutnává,
půdě se jeden raděj vyhýbá.

Jen u studánky sem tam zadoufáme.

J i n a k
- - - - -

Víc, co musím.
Vím i co chci:
být až do konce
doma.

Být také až do konce celý
ve svých nejistých verších.

Toužit.

Až do vyschání míchy toužit i vědět,
že ještě leccos mohlo být jinak,
že ještě všechno mohlo být jinak.

Perchu zapřít pero, jinač píši.
Perchu zapřít dům, ve kterém žije
mé dítě.

A to je vše:
život,
poezie,
láska.

Všechno
bolavé,
slastné,
hořké.
Hořlavé.

Moje.
Až do konce moje.

V r a c í m s e

Vracím se.
Oblohem života se vracím k dětství,
k pánelákům, které dodnes
neumím pojmenovat,
k hladinám, které už nezvlínám
placatým lomítkem, žabkou;
k tání. Jejich stříbrných linkách
také už nedohlédnu.

Vracím se
kolem hřbitovů, kostelů, poutí,
kolem trouchnivých trámů, dopisů
zažloutlých, kolem vybledlých
fotografií.

Vracím se.
Zatímco za mnou, za mnou jediným
narostla také již kupa
zažloutlých listů, vybledlých
fotografií, vyšší, než jaké kdy byla
po všech mých prostých a přímějších předcích.

Vracía se
do vlastní podoby, dítě,
slzami, které se bez přechodu
zalesknou smíchem nebo nacopek,
k prvnímu paprsku,
k prvnímu tónu,
k první, k poslední hláске.

1 9 8 2
- - - - -

Bude to pro me navždy také rok,
kdy bolesti šílený
český herec,
neboť sart se již blížila
k útrobám milované ženy,
prodal vše a zřekl se všeho,
aby zakoupil dvě jízdenky
na C e s t u k o l e s s v ě t a
v naději, že ji zachrání,
popluje-li s ní proti příboji času.

Zemřela dřív, než mohli vyplout z Le Havru.

On poté, sklíčený žalem, který jím třásl tak,
že se chvílemi nezvládl ani podepsat,
dal natisknout bílá parte.
První parte v očích
bez černých rámečků.

Měl pravdu.

K čemu peníze bez lásky.
K čemu role bez očí,
které je vždycky videly první.

K čemu černá parte,
je-li láska bílá
jako sama smrt.

Smrt knoťička.
Smrt soufaliství.
Smrt láska.

Až odejde i on,
budu-li ještě živ,
poprosím jeho dceru,
ať se nám pošle
také jen bílá parte
bez černých rámečků.

Láska, vězte, je bílá.

/21. IV. 1982/.

P.S.

Nezřekl se všeho. Několik
hodin po ženině smrti
doklopýtal na jevišti a hrál:
starého pošťáka, který z historického
barvoticku leví pravdu dějin
a snad i člověka.

Hrál jako o život.

Tak si to řekli. Nikdo nevěděl nic,
všichni tušili všechno. Herci v úžasu
hleděli na starého herce. Chvěli se
strachem o něho a tlmili své role.

Díváci místo závěrečného potlesku
prostě mlčky vstali. Ekdteři
se mu ukláněli.

„Hrál jsem pro ni, na je jí památka.“
Byla to premiéra.

Taková hodina přichází
také jen jednou za život.

Jako láska.

Jako bílá smrt. Velikost člověka
začíná u zamčených dveří.

Kež je odezkně
a vyjde znovu ke svému.

A k d y b y j e n o m t o

„Zarůstají stezky mládí.“
Bohuslav Reynek, Podzimní noty.

Zarůstají.

A k d y b y j e n o m t o.

Tratí se v mlhách podzimů.

A k d y b y j e n o m t o.

Jsou dávno neviditelné, bez ohledu
na roční dobu, nezachytitelné.

A k d y b y j e n o m t o.

Někdo ti po nich odešel. Navždy.

Někdo po nich jel odešla. Navždy.

Jejich okolí je plné plevele
všeho druhu.

A k d y b y j e n o m t o.

Děti se budou smát, až budeš vyprávět
o stezkách, k nimž se chodilo pěšky
a zadem, často i bosky. I husna měst
tekrát voněla, i pláňky
chlubivaly se hojnou úrodou.
Děti se budou smát.

A kdyby jenom to.

Klidně se ohlížej.
Ještě nás za čim.
I kdyby jenom to!

Děti? Ať se smějí.
My jsme se také směli
zarostlým tvářím,
zarostlým stezkám kládí,
bitvám u Solferina
směšic prudědí.

A kdyby jenom to.

S m í m p ř e c e

Smím přece chodit po světě
se vším, co /nezn?
Není-li to bomba,
charta lidských práv
a takové ty věci.

Co nezn?

Podávky hašvu.
Však víte na koho.
Ružku opovržení.

Však víte komu.
Tajná slova lásky
všem ostatním.
Proč tajná?
Však víte.

Co ještě nesu?

Mamčin památník z dětství.
Malé Gábince její teta Máří:
„Buď vždycky hodná, děvenko,
a nikdy nenatíkej!“

Stalo se.

Maminka odšla
bez jediného vzdechu.

- Abych nepřekážela...

Ještě se potom usmívala.

Co nesu? Co ještě navěky nesu?

Kulaté hodinky Doxa.

„Olešněkovi k svatému bítmování
jeho strýc Karol.“ Těžko se říká:
prastrýc. Ó strýce Karla tedy.

K bítmování jsem nešel.

Měli jsme tenkrát spalničky
anebo ospálu. Už nevíš.

Prastrýc se neptal a záhy pak
opustil tento svět. Maminka hodinky
schovala, abych je nerozbil nebo
co kdyby vypukla válka.

Hodinky přežily všechno
v nažedlé podlouhlé etui.
Až jsem je náhodou našel
osm let po mamčině smrti
a dobrých čtyřicet od skona
dobrého strýce.

Neprodávejte je, prosím, ať pak,
až je po letech najdete u mne.

Co ještě nosu?

Tisíce kráseňch drobností,
dejenných sbytečností.
Ze tak dlouhý život. To víte...

Jenže vzpomínám si:
ty přece také tvoří
chartu lidských práv?
Dokonce nebezpečnější všem,
kterým patří můj hrdv
a na něj hrnu
své opovržení,
než všechny bomby.

Boab jsem se v životě
ani nedotkl. Však víte.

Snad a spoň pro ten památník,
pro ty hodinky Dora
a pro všechno takové to ostatní
sama ještě chodit po světě
co všim, co nosu

S hlinou svého erbu.

S erbem své hlíny.

M i n i a t u r y

K o l o t o ě

Počítej dítě hlásky dokolečka

vybude vždycky jedna lichá

svědomí neloudá se tečka

a le těš nespíchá

Podívej snít ochotně se snáší

na zřehlé ruce střechyly

tancují divnou také máš

kohe zas/kde zas zlomili

T á n í

Ledová stopa bíle bílo

i v erácích jak tak naeněžilo

led pod ornátem pod rouchy

jako hlád hladké rozpouchy

netají vůbec ale tají

v zemi se tájí tak jak netají

Ze sbírky SMÍM PŘECE /1982/.

O ZRADE PONEKUD JINAK

Co může být ve vztazích mezi lidmi horšího a odpernějšího než zrada? Jako věrolomné porušení vztahu důvěry a oddanosti narážela zrada odečívna na spravedlivé rozhořčení a odpor, a nepřekvapuje, že to byla právě ona, která si mezi všemi lidskými poklesky vysloužila označení "zlo samo" /G. Marcel/ nebo "zlo přehající hřích samo na sobě" /J. Genst/. Dočrřovat dané sliby a závazky a nezklamat svěřenou důvěru se oprávněně pokládá za nehytnou morální podmínku civilizovaného vztahu mezi lidmi i v politickém životě.

Zůstává nicméně smutným faktem, že navzdory našemu morálnímu odsuzování tohoto zla a navzdory naší nejlepšímu předsevzetím se nikdy nedokážeme zradě zcela vyhnout. Čas od času jsme jí náhle postavení tváří v tvář, buď jako ti, co byli zrazeni, nebo jako ti, co sami zradili.

Ke zradě, k níž došlo v okruhu našeho vědomého života, můžeme zhruba zaujmout trojí rozdílné stanovisko:

Buď na spáchanou zradu jednoduše zapomenout, což se ovšem může stát jen za cenu vážného potlačení vědomí a určité části našich životních projevů.

Nebo pod jejím vlivem sklouznout na pozice moralismu, převáženého pocitem ublíženosti, sebelítosti a skálopevného přesvědčení o vlastní bezúhoanosti, případně neopak upadnout do cynického pohrdání údajně beztak vždy zkaženým světem, doplňovaného pocitem viny z vlastní příliš slabé" lidské přirozenosti.

Nebo se konečně můžeme pokusit, když už ke zradě jednou došlo, vyrovnat se s ní jako s něčím, v čem je pro nás ukryta možnost hlubšího pochopení cizích i vlastních slabostí a z čeho můžeme vytěžit vyšší míru osobní autonomie, sebe důvěry a odpovědnosti. Jinými slovy, pokusit se i v této zavrženímhodné lidské situaci, jež přes veškerou morální výchovu, sociální reformy a utopické programy vždy znovu vtrhává do našeho života, nalézt určitý smysl, který by poukazoval k širším souvislostem vývojového procesu, směřujícího k plnějšímu vědomí a k zralejší lidské osobnosti.

Pokusen tohoto druhu je právě přednáška Jamese Hillmana, vědeckého předstevitele jungovské archetypové psychologie /Betrayal,

Ouuld Lecturs No. 128, 1964, London/, v níž autor se zabývá problematikou zraždy z hlediska archetypického vztahu Otec - Syn, opíraje se přitom o některé všeobecně známé mýtické obrazy tohoto vztahu. Nejzávažnější myšlenky této přednášky, v mnohém ohledu nesnadná, svěák zajímavá a podnětná, tu podáváme v poněkud upravené a zkrácené podobě.

Anekdota

V jedné židovské anekdotě se vypráví, jak otec učil svého synka větší odvaze a samostatnosti tím, že ho nechal skákat ze schodů do své náruče. Postavil ho na druhý schod a řekl mu: Skoč, a já tě chytím! Chlapec skočil a otec ho chytil do náruče. Pak ho postavil na třetí schod a opět mu řekl: Skoč, a já tě chytím. Chlapec se sice už trochu bál, ale protože otci důvěřoval, skočil - a opět dopadl do jeho měkké náruče. Tak to pokračovalo, až ho otec nakonec postavil na nejvyšší schod a opět mu řekl: Skoč, a já tě chytím. Chlapec odvážně skočil, ale otec tentokrát ustoupil o krok, a chlapec, místo aby dopadl do jeho náruče, skončil na tvrdé podlaze u paty schodiště. Když se celý potlučený a s pláčem zvedal, řekl mu otec: Te ti dá za vyučnou. Nikdy nedůvěřuj žádnému Židovi, i kdyby to byl tvůj vlastní otec.

Tato anekdota, ponecháme-li stranou její zdánlivý antisemitismus, dokonale vystihuje elementární situaci zraždy se vši její tragikou, vzbuzen ní vášněmi a výzvou lidskému vědomí vyrovnat se s jejími trpkými následky.

Konec rajske idyly

Zrada patří k těm lidským situacím, které se ve svých základních rysech vždy znovu a znovu opakují, a tvoří tak jeden z typických a trvalých prvků struktury lidského chování. Každý nový případ zraždy lze považovat jen za zvláštní obměnu jakéhosi prapůvodního dramatu zraždy, jež se udála někdy na počátku lidských dějin, in illo tempore. Jako "věčná" lidská situace, vždy znovu se vracející a vždy znovu vyvolávající nejprudší reakce, má zrada "archetypické pozadí". Její strukturální základ tvoří obecný vzorec chování /počáteční důvěra - porušení této důvěry - reakce na porušení důvěry - obnovení, resp. odmítnutí nové důvěry/, na něž se váže obraz prapůvodní situace zraždy, rozvinutý do podoby mýtu, báje, pohádky, anekdoty nebo jakéhokoli jiného, uměleckého nebo teoretického díla.

Rozbor zrady jako zvlášť drastické existenciální situace se v intencích archetypové psychologie opírá o předpoklad vrozených dispozic lidské psychy k chování podle určitých předpovědních vzorů a k spontánní produkci obrazů provázejících jako "leitmotiv" tyto vzory chování.

To, co nás na každé zradě nejvíce rozhořčuje, je věrolozně porušení vztahu vzájemné důvěry, která má v hodnotové stupnici mezilidských vztahů jedno z nejvyšších ocenění a považuje se mnohdy za cosi téměř posvátného. Jedním z nejhorších a nejobávanějších důsledků zrady je zhroutení dosavadních životních jistot, které jsou vždy v té či oné míře podřízeny právě vztahy vzájemné důvěry.

Dokonalý archetypický obraz zrady, již předchází stav počáteční důvěry, nerušené harmonie a zaručených životních jistot, nacházíme v biblickém vyličení prvotního hříchu a po něm následujícího vyhnání z ráje. Součástí individuálního vývoje každého člověka je opakování této situace počáteční důvěry mezi prvním člověkem a jeho tvůrcem. Tak jako Adam na počátku bezmezně důvěřoval Hospodinu, tak každý syn zpočátku důvěřuje svému otci. Základní rysy paternálního obrazu jsou v obou případech tytéž: spolehlivost, stálost, spravedlivost, jistota daného slova.

Situace prvotní důvěry a její překonání není však jen jednou z etap individuálního vývoje každého člověka, ale zůstává trvalým prvkem struktury jeho psychického života. Přestože jsme byli z ráje již jednou s konečnou platností vyhnáni a vchod do něho střeží cherubové s plamennými meči, podléháme občas pokušení se do rajské zahrady znovu vrátit. Například tehdy, pokoušíme-li se své vztahy zakládat na onom typu prvopočáteční bezvýhradné a naivní důvěry, již se vyznačovaly vztahy v biblické rajské zahradě.

Naše původní a nepocijtelnější potřeba existenciální jistoty /důvěry, spolehlivosti/ je dvojího druhu: na jedné straně je to potřeba jistoty maternálního charakteru - potřeba bezpečné mateřské náruče, tělesného tepla, mateřského sléka; na druhé straně stejně tak nezbytná a prvotní potřeba jistoty paternálního charakteru - potřeba jistoty založená na slovu, na stanoveném řádu a smyslu /Logos/, smlouvě, příslibu. V prvním případě se nabízí obraz symbiotického vztahu Matky a dítěte /např. středověké Madony nebo - z moderní doby - sochy Henryho Moorea/, v druhém případě obraz důvěrného, "saluvního" vztahu mezi Adamem, Abrahamem, Mojžíšem a

Hospodina, jak jej známe ze Starého zákona.

Naše touha po obnově prapůvodní životní jistoty je podmíněna potřebou projevit volně, bez nebezpečí zatracení nebo zesměšnění všechno to, co patří právě k nejsilnějším stránkám naší povahy, tj. projevit "nahotu", bezzocnost a slabost onoho prvního člověka, archaiského Adama v ósá samých.

To, po čem podle Hillmana nejvíce toužíme, je situace, v níž bychom byli chráněni před nebezpečím plynoucím z naší vlastní zrodné, ambivalentní povahy: jinými slovy před nebezpečím, jež představuje naše vlastní "Eva":

"prvotní důvěra v paternální svět znamená být smělý v ráji s Hospodinem a s veškerým stvořením a výjimkou Evy".

Neboť být postán k Hospodinu vztahem prvotní důvěry znamená být chráněn před ambivalentností své vlastní povahy: nebýt vůbec schopen ničit, lžát, klanět, svádět, pokoušet, podvádět, mstít, skrývat, unikat, krást, lhát - jedním slovem dělat to, k čemu by nás jinak sváděla naše vlastní feministická "evina" povaha, která je zdrojem ambivalentnosti každého Adama a byla rovněž příčinou prvotního hříchu, kterého se první lidé v ráji dopustili. To, co vždy znovu očekáváme od vztahu prvotní důvěry, je jistota daného Slova, které by svou povahou bylo Pravda sama a jímž by nikdy nic netokázalo otřást.

Tato touha po prvotní důvěře, po jednotě se starým moudrým Otcem, bez rušivého vlivu zvěčové, potměšilé a zrodné Evy, patří k charakteristickým rysům životního postoje, který archetypová psychologie označuje jako Puer Aeternus. Ten, kdo je detrainován tímto archetypovým postojem, projevuje ve svém chování a názorech tvrdochýjný odpor proti "vyhnání z ráje", v němž nachází vše, co potřebuje k životu, kde je dokonale obeznámen s veškerým stvořením a kde je středem Otcovy trvalé pozornosti a péče, bez ohledu na to, kdo osobně nebo institucionálně tohoto Otce ztělesňuje. Jen ve vztahu prvotní bezmezné důvěry k vlastnímu otci, učiteli, příteli, ženě může mít pocit, že je plně chápán, přijímán a potvrzován, že je skutečně sám sebou. Sebemenší porušení těchto svou povahou strážlivých nároků, s nimiž nevezuje vztahy k ostatním lidem, považuje přirozeně za nejhorší zradu.

Pozoruhodné na biblickém vyprávění o Stvoření je to, že Hospodin sám ve svém nezaylném úsudku usoudil, že člověku je třeba kromě věi

polní zvíře a nebeského ptactva ještě jiná "pozor jsou rovná", a teprve když z Adamaova žebra stvořil Evu, považoval své stvořitelské dílo za ukončené. Stvoření Evy však implikuje prvotní hřích a vyhnání z ráje; se zradou a vyhnanectvím se tedy od počátku počítalo jako s něčím nevyhnutelným, dokonce životně důležitým, neboť jiná cesta z ráje do světa, jak se zdá, nevede. Hillman píše " ... přivádí nás to k pochopení skutečné povahy jak důvěry tak i zrady: jedna zahrnuje druhou. Důvěra bez možnosti zrady je neuskutitelná. Je to žena, kdo zrazuje svého manžela, a manžel, kdo poďvádí svou ženu; partneři a přátelé klamou, milenka zneužívá svého přítele k mocenským cílům, psycholog prozrazuje tajemství svých pacientů, otec nechává padnout svého syna. Sliby se nedodržují, dané slovo se porušuje, důvěra se mění ve zradu."

Jake tedy zrazování na těch nejcitlivějších místech, právě tam, kde chceme navázat na pevné, životně důležité vztahy, založené na bezmezném důvěře v někoho nebo v něco. Zrazení můžeme být vakutku jen tehdy, jestliže někomu opravdu důvěřujeme. Proto nás nezrazují nepřátelé nebo lidé nám lhostejní, ale naši nejbližší - přáteli, bratři, milenky, ženy, manželé. Čím větší je láska a oddanost, čím větší je důvěra, tím bolestnější je zrada. Není důvěry bez zraku zrady. Tak jako k živoucí víře patří pochopnost, je trvalá možnost zrady součástí každého mezi vztahu důvěry a oddanosti.

Jestliže z analytických důvodů přijmeme biblický příběh o stvoření a prvotním hříchu jako model archetypického dění, jež se ve zvláštních obzemech opakuje v průběhu každého individuálního lidského života, znamená to za prvé, že prvotní důvěra není něčím, co lze v rámci individuálního vývoje jednorázově překonat a nechat za sebou /a poznat tak trvalý strukturální aspekt situace/; a za druhé to znamená, že mají-li se naše vztahy dále rozvíjet a zrát, není to možné jinak než cestou porušení prvotní důvěry, tj. cestou krize důvěry, jež se tak stává *conditio sine qua non* vyhnání z ráje a vrstání do skutečného světa lidského vědomí a svědomí.

"Neboť nás musí být jasné," zdůrazňuje Hillman, "že říct nebo mlčevt jen tam, kde panuje ničím nechročená jistota, kde se nás nemůže nic zlého přihodit, a kde to, co bylo jednou slíbeno, se vždy dodrží, by ve skutečnosti znamenalo ocitnout se mimo veškeré nebezpečí, a tím i mimo skutečný život."

"Jestliže někdo skáče jen tam, kde na něho čeká rozervaná náruč, pak to žádný opravdový skok není," říká Millman. Kdybychom měli předem záruky, že se všeho vyvážneme bez sebemenšího škrábnutí, zmařelo by veškeré riziko podnikání, které na sebe v životě bereme, ~~USA~~ a všechny tradiční mužné ctnosti jako odvaha, obětivost, ochota riskovat by byly zbytečné. Porušení slib se rovná vpádu života do světa zaručených jistot, a kromě bolestného sklamaní může přinést i vyšší úroveň uvědomění a vyšší stupeň individuální existenci.

Zrazený a opuštěný

Motiv zrazení se v několika obměnách objevuje již v příbězích Starého zákona /Kain a Abel, Jeaf a jeho bratři, Job/ a svého vrchole dosahuje v křesťanském sýtu naší kultury - ve zradě spáchané na Ježíšovi. V novozákonní zvěsti o ukřižování se motiv zrazení opakuje vždy třikrát za sebou /Jidáš, spící učedníci, Petr; trojí zapření Petrovo/, což svědčí o tom, že zrada má ve velikonočním dramatu, jež je jádrem křesťanské symboliky, osudovou úlohu.

Několikrát zrada, k níž v průběhu velikonočních pašijí dochází, stupňuje svůj čin. Se zradou Jidáše Ježíš počítá, předvídá ji /"Amen, pravím vám, že jeden z vás mě zradí."/, a když k ní dojde, sám povzbuzuje zrádce slovy: "Příteli, konej svůj úkol!" Jidášovu zradu přijímá jako nutnou obět v zájmu toho, aby se "splnila Písma proroků". Je to Jidáš, kdo pod dojmem spáchané zrazení jde a oběsí se. I Petrovu zradu Ježíš předpovídá /"Amen, pravím vám, že této noci, dříve než kohout zakokrhá, třikrát mě zapřeš."/, a opět je to Petr, kdo "vyšel ven a hořce se rozplakal". Dokud se může Ježíš bezvýhradně spoléhat na svého Otce, s nímž se cítí být celou svou bytostí spjat /"Otec a já jedno jsme"/, dotud je schopen smysluplně snášet všechny příkoří a utrpení, dokonce i prosit za odpuštění vin svých trýznitelů /"Bože, odpusť jim, neboť nevědí, co činí."/. Jeho pašije se však vpravdě naplní až v okamžiku, kdy je podroben poslední a zdaleka nejtěžší zkoušce: kdy je opuštěn i svým Otcem a zůstává na kříži sám, všemi zrazený a bezmezně trpící: Bůh-syn opuštěný sebou samým jako Otcem. /Viz podobný motiv u geruzámského bcha Ódina: "Vím, že jsem visel na větrném stromě/ po celých devět nocí,/ poraněn kopím, zasvěcen Ódinovi,/ já sám sobě."/ Teprve tehdy se z úst ukřižovaného ozvou slova krajního zoufalství: "Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?" A teprve tehdy může velikonoční mystérium spít ke svému dovršení.

Hillmanova psychologická interpretace velikonoční události je tato:

"Zdá se, jako by Ježíšovo poselství lásky, jeho poselství ve znamení Erota, se a konečnou silou mohlo dovést pouze až zradou a ukřižováním. Neboť teprve ve chvíli, kdy ho Bůh opouští, se Ježíš stává vpravdě člověkem, snázejícím útrapy lidské tragédie; z jeho zraněného a proboděného boku prýští krev a voda, tryskající pramen života, citu, vášně ... Postoj Puera, postoj neotřesitelné jistoty zázračného kazatele, je překonáno v okamžiku, kdy vztah prvotní důvěry je porušen, umírá Bůh-puer a rodí se muž. A muž se může zrodit jen tehdy, zrodí-li se v něm ženskost. Bůh a člověk, otec a syn již nejsou jedno. Dochází k převratné změně maskulinního vesmíru. Stvoření Evy a boku spícího Adama vstupuje do světa zlo; proboděním boku zrazeného a umírajícího Krista vstupuje do světa láska."

Nezvládnutá zrada

Být zrazen a opuštěn znamená ocitnout se v jedné z nejkritičtějších lidských situací, o níž lze práve říci, že je "zezni". Zezni situace zrady nás staví před neobyčejně náročný - intelektuálně, citově, charakterově - úkol volby nové duchovní orientace, která nám má usofnit se a ní vyrovnat. Jedna směr této orientace, Hillmanem označený jako "sterilní", vede k negativním, nebezpečným a mnohdy nenaspravitelným důsledkům. K takovým negativním důsledkům nezvládnutá zrady řadí Hillman zejména tyto:

Pomstychtivost. - Jejím očividným bezlesem je "oko za oko, zub za zub". Pokud je pozsta výaleckez bezprostřední reakce na spáchanou zradu, může být za jistých okolností - podle Hillmana - očištěným činem. Takové spravedlivé rozhořčení může leccos napravit, ale vylučuje možnost vzniku nové kvality ve vztazích mezi lidmi. Pozsta vyvolá obvykle jen další touhu po odvěti a může se stát počátkem nikdy nekončícího řetězce "krevní", tj. iracionální, barbarské esty. Naproti tomu očkládaná zsta "zavání zlem" už tím, že žíví kruté představy budoucí odplaty a může se snadno zvrhnout v posedlost, která nekriticky přesouvá pozornost z události zrady na osobu pachatele. Proto Tomáš Aquinský schvaluje esty jen za podmínky, jestliže je namířena proti většímu zlu, nikoli proti pachateli tohoto zla.

Odmítnutí. - Zklamání vyvolané zradou v sobě skrývá pokušení zcela popřít lidské kvality toho, kdo se proti nás provinil. Místo všech jeho skutečných dobrých vlastností, které jsme předtím -

ve snaze docít své důvěře větší oprávněnosti - idealizovali, náhle možnost zahlédnout horší, stinnou stránku jeho osobnosti, které jsme teď v pokušení přisuzovat znohem větší váhu, než zasluží. Jestliže provinilce zavrhneme nebo se ho zbavíme pomstychtivým činem, připravujeme se tím zároveň o možnost přerůst svými ~~vnitřními~~ lidskými vlastnostmi vzniklou morální situaci, překonat sami sebe i "svého hříšníka", a osvědčit tak své životní, politické nebo morální zásady. Zničit, zavrhnout, "likvidovat" provinilce - jekkoli se to v dané chvíli může zdát nanejvýš ospravedlnitelné - je přinejmenším psychologicky neproduktivní a má nepříznivý vliv zejména z dlouhodobého hlediska na kulturní a civilizační úroveň jedince i celé společnosti /úbytek schopnosti vědomě čelit nepříznivým životním realitám, vyrovnat se s životním partnerem, politickým protivníkem, nepřitelem/.

"Musíme předpokládat," píše Hillman, "že za rozhořčení nás spěchanou zradou se skrývá prvotní důvěra, nevědomá dětská nevinnost, potlačující jakoukoli ambivalenci. Eva se dosud neobjevila na scéně, nebyla dosud rozpoznána jako součást situace, zůstává potlačena,"

Hillman tu má na mysli především emocionální stránku situace, zvláště citové reakce a hodnotící soudy, které se dosud nestaly organickou součástí mezilidských vztahů. V případě milostných vztahů se citové reakce nevědomě přenesají nap na partnerku, v případě pracovních vztahů mezi muži a vztahů na základě společně zastávaných názorů se citové reakce obvykle zcela potlačují, takže jediný způsob, jak se mohou v obou případech přihlásit ke slovu, je narušení rovnováhy těchto vztahů.

Cynismus. - Každé citelné zklamání, ať už se týká milostného života nebo mezinárodní politiky, v sobě skrývá nebezpečí absolutizace, jehož důsledkem může být odzítnutí lásky vůbec /neboť "všechny ženy jsou stejné"/, ~~odzítnutí~~ politiky vůbec /neboť "každá politika je svinstvo"/ apod. Pak se začíná zdát, že svět byl vlastně odedávna zkušený a že lidé byli vždy bezcitné a bezcharakterní bestie, takže jediné, co rozumnému člověku zbývá, je "starat se sám o sebe a urvat, co se dá".

Zrazený člověk se zapřísahá, že už nikdy nevystoupí na tak vysoký stupeň schodiště. Zůstane připoután ke světu Eynie, ke světu pes, stane se cynikem. Toto cynické stanovisko znemožňuje pochopit pozitivní stránky zrady a vytváří začarovaný kruh, v němž pes chňape po svém vlastním ocese."

Čím vypjatější ideály, tím bolestnější "stráta iluzí", tím sstrpklivější a cyničtější názor na svět. Všechny ideály a zásady, každá víra a naděje se v takovém případě stávají předčertem chlupáckého pomřčení a výsměchu.

Zrada na sobě samém. - Snad největším jím důsledkem nezvládnuté zrady je podle Hillmana zrada na sobě samém. Kůže k ní dojít tehdy, jestliže zklamání, vyvolané narušením vztahu důvěry a očekávání, se obrátí proti nám samým, proti těm našim vlastnostem, sklonek a projevům, jimiž jsme se na vytváření a udržování tohoto vztahu pořítili. Otevřenost a bezobznaná důvěřivost, jím se vyznačuje vztah prvotní důvěry a oddanosti, dává často vzniknout nejintimnějším projevům /milostné dopisy, vyznání, svěcené tajemství/, které se v okamžiku zrady změní v prach a popel a stávají se trapnými svědky naší údajné naivity, vztahující jím jen oprávněný pomřčení.

V takové chvíli se obracíme proti sobě samým, proti těm svým povahovým a charakterovým vlastnostem, které nás zdánlivě přivedly do této nazáviděného situace. Tento obrat je obvykle spojen se změnou našeho chování. Něco nás nyní nutí chovat se stejně odporlivým a alespoň zrujatým způsobem, jaký jsme ve chvíli rozhořčení odsuzovali u druhých.

Tento zvláštní druh odcizení, který vzniká jako důsledek těžce prořivané zrady, má z velké části obrannou funkci. Jde o to vyhnout se v budoucnu všemu, co by se mohlo stát zdrojem našeho utrpení, a protože tento zdroj, jak upozorňuje Hillman, úzce souvisí s objevování jím ve skutečnosti jsme /důvěřiví, sentimentální, dětaky naivní/, snažíme se například vyhnout těm situacím, ve kterých nás život jím nejednou dluh pocítil bolest a zklamání. Pak přicházejí ke slovu takové zásady jako: raději rozvod a starobábsanecký život než nové a nové zklamání v manželství; raději všechny oběti a útrapy svobodné zstky než snášet mužské hrubosti; raději sexuální abstinence než se znovu a znovu přesvědčovat, že "suška jde stejně jen o to ješitné"; raději se k ostatním chovat drsně a bezcítěně, než se opět ocitnout při nějaké tzv. sentimentální slabosti.

"To vše proto, říká Hillman, "že oduštináme přijmout svůj vlastní způsob utrpení a v důsledku "anuvaise foi", tj. v důsledku nečestně odvahy řík, zrazujeme sami sebe".

Jame jako Jidáš nebo Petr, protože se vyhýbáme něčemu zásadnímu, totiž položením "přijmout a snášet své utrpení a být tím, kým jame, být to bylo sebetěšit".

Než snaha vyhnout se utrpení i za cenou zrady na sobě samých, na "svěřených hřívnách" našich přirozených lidských sklonnů a vlastností, je ovšem zerná, protože jak ukazuje zkušenost - v rozporu s názory a nejhrůznějšími optimistickými sociálními teoriemi - tam, kde odmítáme přijmout bezvýhradně, dokonce podle pevně stanovených zásad snižené utrpení jako nezbytnou součást své existence, máme co dělat s utrpením, které je "neautentické" a "neplodné" /uneigentlich leiden" je Jungova definice neurozy/, tj. takové, které nevede ani zralosti ani k dalšímu vývoji - takže by nakonec bývalo opravdu lepší se mu vyhnout.

Paranoická sebeobrana. - Pod tímto pojmem rozumí Hillman úzkostnou a mocensky podporovanou tendenci vyhnout se propříště jakékoli zradě tím, že vztahy, které naváže, budou po všech stránkách "dokonalé". Heslem takových vztahů je "Nikdy mě nesmíš opustit!". Jsou zakotveny ve slavnostních přísahách neochvějně a nikdy nekončící věrnosti, odmítají jakoukoli možnost rizika a tím i selhání, a nepřipouštějí nic, co by se vymykalo šarlivě střežené "oddanosti".

Důvěra, zrada a odpuštění

Novozákonní příběh o ukřižování jednorozeného syna a starozákonní příběhy o obětování Izáka Abrahamem a o zrádném způsobu, jakým se praotec Jákob zmocnil prvorozenství na úkor svého bratra Ezau, přivádějí Hillmana k otázce, zda "schopnost zrady sepětí k trvalým znakům paternity".

Všechny tyto a podobné případy otcovské zrady se vyznačují krajní krutostí a chlaččáckou krvavostí /Abrahami/. A co je ještě horší, otec, k jehož obrazu se neoddělitelně váže představa spravedlivosti, moudrosti a milosrdenství, nejen odmítá jakkoli zárnit utrpení, jež připravil svému synovi, ale odmítá se ze svého činu komukoli zodpovídat. A právě v této okolnosti, a to i v tom, že nikde není po spáchané zradě naslouchat vývočům opačné strany, spstřuje Hillman "tvůrčí podnět" vzniklé situace:

"Neboť je nyní na tom, kdo byl zrazen, aby se dokázal vzhopit a učinit krok kupředu, a aby si přitom pomáhal svým vlastními výklady toho, co se stalo."

Toto své stanovisko opírá Hillman o Jungův názor, vyslovený v knize Psychologie a alchymie:

"Ze zkušenosti víe," píše Jung, "i veškeré domlouvání - ať už jsou to přeposlanky, rasy nebo jakkoliv jiné způsoby přesvědčování - se nakonec ukáží být na překážku nejvyššímu zájmu a také rozhodující zkušenosti, kterou někdo získat jen tehdy, ocitne-li se tvář v tvář sobě samým. O samotě se uvědomí vlastní Já - nebo ať už jakkoliv nazveze objektivní stránku své psychy. Může-li pacient objevit, co mu odívá all, když jako vlastní ho již opustily, musí být ponechán sám sobě. Jenom díky takové zkušenosti si může vytvořit nezníčitelné základy své osobnosti."

Positivní aspekt situace, v níž se ocitá ten, kdo byl zrazen, však nic namáhá na negativních rysech zrádného (tce, soci. nř., jak se zdá, patří i schopnost vědomí a promyšlené používat své krutosti. Tato krutost může být vysvětlitelná a stát se ospravedlnitelnou jen tehdy, je-li podstatně lépe. Jak si však někdo má být jisti, ptá se Hillman, že to, co vedlo rukou dopouštějící se krutosti, byla láska? A kdo si troufá rozhodnout, že právě tento případ zraedy byl opravdu nutný, že byl projevem osobní cizoty nebo že k němu došlo v důsledku poslušnosti vnitřního hlasu?

Bylo by možné řídit se nejhrůznějšími aspekty láskyplného vztahu, jako je například starost, zájem, vztahování apod.; ovšem mnohem přesnější kritérium, pomocí něhož někdo může bezpečně rozhodnout, zda se jedná o pouhou brutalitu či o projev skutečné životní soudržnosti, je podle Hillmana kritérium soci. Jestliže ke zradě došlo z důvodů osobního prospěchu /např. ve snaze zachránit vlastní kůži, v důsledku sexu, nebo ze socialistických pobudek/, někdo si být jisti, že o lásku v takovém případě nejde.

Avšak Hillman ani toto kritérium nespokojuje. Zrada za případ jako příklad tragické lásky zkušenost, než aby bylo možné se s ní opravdově, tj. bez jakéhokoli resentimentu, vyrovnat v rámci nových personalistických psychologie /analýza motivů, vědomích ke zradě, mechanismus rockí apod./ Klade požadavek určit tragický příběh zraedy do "širšího kontextu lásky a mŕtve", a tento širší kontext nachází právě ve světě archetypů, zejména některé mytické varianty zvolil ~~spíše~~ za základ svého rozboru. Jitř už pokus vidět konkrétní případ zraedy v této archetypické perspektivě je podle Hillmana má terapeutický. A jen pomocí takovéto úsilí o interpretaci zraedy v širších souvislostech lze dospět k tomu, ^{co je pro jakoukoli} ~~co je pro jakoukoli~~ ukálosti zraedy nejdůležitější, a tím ke schopnosti odpustit.

Stane-li se obětí zrady naše Já, přesehaje odpuštění rámcem jeho možnosti. Toto Já nechtěje nikdy odpustit, už proto ne, že se od něho očekává, že "by to mlo" udělat, a hlavně proto, že lije ze svého "amour-propre", ze své přehy a důstojnosti. Naše Já není proto nikdy sto doopravdy odpustit, nanejvýše si to může upřímně přát a dokonce se za to i modlit. Odpuštění nabývá převážně významu jen tehdy, říká Hillman, jestliže to, co se stalo, nelze ani zapomenout, ani odpustit. Stane-li se nás, že navzájem hluboce důvěra vztah, jemuž se dokonce těles i dušně oddat, a pak jsou náhle krutě zraněni a do hloubi duše zraněni, máme co dělat se svými nejhroššími nepříteli v podobě paranciální neobčrany, zrady na sobě samém a cynizmu. A to je právě ona velká chvíle pro opravdové odpuštění na straně toho, kdo byl ~~zraněn~~ zraněn, a upřímné pokání na straně toho, kdo se zrady dopustil. Jestliže naše Já není nikdy, ani při nejlepší vůli, schopno odpuštění, pak opravdově dokážeme odpustit jen tehdy, účastníme-li se události zrady celou svou bytostí. Abychom byli schopni odpustit, musíme kromě svého racionalizujícího Já zapojit do hry i všechny své ostatní lidské schopnosti: schopnost silvat a nenávidět, chápat a zverhovat, trpět a smát, odkázat a nepřipouštět, zastít se a škodit, přát a "nechat být", ovládat toho druhého a "nechat ho jít". Teprve bolestné střetnutí těchto schopností tak protikladně působících sil a tendencí může prokázat pečlivě vypracovanou klivdu v láskyplné pochopení našich a cizích slabostí a vést k realističtějšímu, tj. neivnímu předpokládání nezatíženému, a tím i osobnějšímu vztahu.

"Je docela dobře možné", říká Hillman, "že zrada nemá žádný jiný pozitivní význam než odpuštění, a že samo odpuštění je možné jen tehdy, stane-li se obětí zrady. Takové odpuštění /forgiveness/ je promíjení /forgiving/, kter. neznamená zapomenutí /forgetting/, nýbrž vědomí klivdy promíjené v rámci širšího kontextu, nebo jak říká Jung, zrada hořkosti promíjené v zraku moudrosti."

Stejně jako důvěra obsahuje zárodek zrady, je i ve zradě obsažen zárodek odpuštění. Bez události zrady nelze plně prožít ani důvěru ani odpuštění. Zrada je jejich odvrácenou stranou, jel' jí oběma dáva teprve význam a umožňuje je.

Stručná poznámka na závěr

Aby bylo možné lépe posoudit Hillmanův rozbor zrady na pozadí archetypického vztahu Otec-Syn, je třeba zde alespoň naznačit některá další hlediska tohoto velkého a nevyčerpatelného tématu.

Předně je třeba mít na zřeteli, že archetypická postava Otce se v textu vyaktytuje převážně ve svých pozitivních aspektech /a to i tam, kde se dopouští krutosti/, v podstatě jako moudrý, laskavý stařec, který je symbolem dokonalé integrace toho, co Hillman nazývá archetypickou "Eveu", zatímco obraz krutého a žárlivého Jahveho, s jakým se setkáváme v biblické Genexi, tuto vlastnost dosud postrádá; bylo zapotřebí dlouhého a převratného vývoje tohoto zřklého paternálního obrazu, aby se v něm objevily takové neodmyslitelné prvky jako je Moudrost /Sofia/ a Láska /Agapé/. Rozbor ponechává tedy stranou symbolický obraz Otce v jeho negativním aspektu /Kronos pořázející své děti/, který Puera nevystavuje "vývojově plodnému", "sympatnému" zlu, takovému, který Puera vede k větší nezávislosti na Otci, nýbrž takovému zlu, které má za následek Puerovo existenciální stísněnost a fixaci na Otci /uvěznění v Matce - Ezi Gai, spolknutí Kronosea/. Projevy toho je na jedné straně Puerova strach, konvenčnost a melancholie, na druhé straně jeho nostalgie, vzpoura proti danému řádu a proti všem projevům paternální moci a násilí.

Otec se může dopustit zředy na svém Synovi v podstatě trojím způsobem /v souladu se třemi zdroji naší kultury a civilizace/, a to buď jako Kronos, pořázející své děti, nebo jako starozákonní Jahve, dávající svého věrného služebníka Joba na pospas Satanovi, nebo jako Otec Sváté Trojice, nechávající svého vyvoleného zemřít na kříži.

Podobně se Syn může dopustit narušení vztahu důvěry ke svému Otci trojím rozdílným způsobem, a to buď jako Zeus, který se vzbouřil proti svému otci Kronovi, aby ho sesadil z trůnu a sám se ujal vlády, nebo jako zarmotřený syn, který se odtrhne od svého otce, aby se po trpkých životních zkušenostech vrátil do otcovské náruče, nebo jako Ježíš Kristus, který se vzbouřil proti Zákonu svého Otce, ne však proto, aby jej zrušil, nýbrž aby jej vzal z rukou zákoníků a realizoval a naplnil jej.

R.S.

Horo, obrať sa !

Alexandr Klement

Byla jednou jedna hora a tá hora stala jako všechny ostatní hory na světě, stala pevně, nikdy se ani nepohnula. Jako však měla takle hora zvláštnost, že se odlišovala od všech ostatních hor na světě ? Hora prorokovala. Když předvídala události, nejmenovala se třeba Prorochi, dosud neměla žádné jméno. Može se prostě říkalo Hora. Hora vyprávěla napřed, co bude potom.

Ale jak už to bývá u všech nejvzácnějších kosená a jak už je to pravidlem u kytiek, které kvetou jen jednou za rok a ještě jen vědecky krátce na tajném místě, které skoro nikdo nezná, musí mít člověk štěstí, aby našel drabokas nebo aby trefil na stokvětou lilii klatoalavou, která se zrovna přes svéj rosy otvírá do kalichů a voní jako sváteční kostel. Takové štěstí měl Matýsek, povoláním košíkář.

Matýsek slyšel a rozuměl, co říká Hora, když porostou houby a komu se narodí syn a komu vlastně dcera, věděl napřed, že bude velký požár stohu slámy, a když skončí válka, jejíž důlela dnuí v dálce. Šťastný člověk, komu to vychází tak jistě a přesně jako prouti dokolečka na dně košíku.

Jednoho krásného dne se Matýskovo štěstí obrátilo. Kruty se hochybaly, lázaly se jako klacky, Matýskovi se nepovedl ani jeden košík a hora buďta lhala nebo klála nebo Matýsek už nerozuměl. Zrovna dlouho nepršelo. Pořád bylo krásné slunce a kerko. Kecky roseučaly, voda se v nich neudržela a nebylo dost vody, aby se pořádně vlaxostí za den za dva natá-aly. Suchost lla až do studen. Z polí prátilo. Souše se vynil- loli deštivé mraky, Matýsek vyhlížel k hoře. Stala na obzoru jako jeden věčně močry mrak, z něhož však neprší. Souše, ne- vlaxo dljssalo se na časy po nocích bez rosy.

Veichni jsme byli plni strachu, že pole neurodí a že vyprah- neme. Byli jsme skoro zoufalí, ale Matýsek nás povzbuzoval :

"Jen počkejte ! Hora řekla, že zaprší."

"Zaprší, zaprší ! Ale kdy ? Zaprší, až zaprší, ale my chceme vědět, kdy ? "

"Tak jen počkejte ! Zaprší v pondělí."

Když v pondělí nezapršelo a bylo pořád úmornější sucho, klouzala se vlna. Těžko obviňovat nebo, že zesílila vlnu, těžce vyčítat Hore, že lhala. Nebe je vysoko a Hora daleko, ale Matýsek je tady mezi námi.

" Ty nám sliboval a sliboval jsi špatně. Že v pondělí nepršelo, je tvoje vina. Jsi horší, než je křivý svědek. Vzdávejte tě do Šatlavy."

"Já říkal, co říkala Hora, a Hora říkala, že zaprší na pondělí. Ale neříkala, jestli na tenhle pondělí nebo na ten příští. Počkejte ještě týden ! "

Ku dobrá, budete tedy čekat ještě týden a budete věřit, že v pondělí zaprší. Máme naději na déšť a je lepší mít naději na pondělí než jen tak do celého kalendáře, v němž se dny a týdny a měsíce točí jako mlýnské kolo. A Matýska do Šatlavy nezavřeme, Hora by se mohla pohánvat. Máme přece Matýsku rádi za to, že tak pěkně slibuje a že hrozné sucho z horaké řeci uhaďuje už jenom na týden. Nemluví Hora o dešti ? Nezasívá se Matýsek ? Hora by taky mohla proročkovat úpal a předpovídat úžeh. Budeme rádi, že se Matýsek zasívá. Týden nějak přežijeme. Ale když nezaprší ani příští pondělí a stromy začínají klouznout a všechna výživná i okrasná stébla se nemohoucně ohýbají k zemi, hrozíme na Matýsku holi a ženeme ho klackem do vězení.

" Ty máš vyhnáno ! Matýsku, Matýsku, budeš sedět na písku ! "

Matýsek sedí v Šatlavě na písku. Šatlava je travá a říčka, Matýsek se nemůže ani postavit. Kví, kolik je hodin, a aby aspoň věděl, jak dlouho už sedí a jak dlouho bude třeba ještě sedět, přesypává si písek s dlaně do dlaně. Čeká, že někdo zatuká na tlusté dveře, že si někdo vzpomene, ale nezatuká nikdo, nikdo nepřijde, dokud nezaprší. Teprve když na okapy zatuká déšť, vytáhnou Matýska na svobodu, ale co je to za svobodu, když se Matýskovi vyčítá:

" Prší teprve dneska a to je tvoje vina ! I kdyby začalo pršet už večer, už večer by bylo pozdě, pozdě by bylo už i před týdnem. Taklik škod máš ty na svědomí. Východil dobytak, uschlo

obilí, a když nebyla vada, musela se pít kofalka. A jakou pravdu má ta tvoje Hora? Já chtěl zyna, narodila se dcera. A ta dlouhá válka taky nekončila, jen tu nejsou slyšet děla, ale s každého vola jednu pátku masíne posílat vojákům na výživu. Co se u nás jistě plní, je jen umírání. Věštby jsou jen lhání. A teď zase pořád prší. Co říká Hora? Kdy přestane přestane? Voda běže brehy a klínu z polí. Brambor kníže a sklapy se vyplavují. Přestane vůbec někdy přšet? Ale ty, Katýsku, radši nic neslibuj! Přiliš mnoho pokrok bys měl na svědomí. Jdi radši pryč! Neber se a utíkej někam za svým proutím! Když neuznáš podávat budoucnost tak jisto jako mouku na pečici, tak nic dopředu neříkejš neujíš, dneska chleba, když ho teprv zítra hodláš zaplatiti! Sliby jsou chyby! Děláš si na duši dluhy. A je vůbec otázka, jestli je dost pobožné, říkat, co bude zítra," mluví pan farář. "A je vůbec otázka, jestli je dosti řádné a není proti občanskému pořádku, radit se o plánech do budoucna s Horou," mluví radní na radnici. A lid si šeptá: "Kdyby ses, Katýsku, nesjil, měli bychom tě rádi. Ale ty selháváš. Možná tě budou muset kazenovati."

"Já ne, já ne, to Hora," bránil se Katýsek.

"Tak ať si tě tvoje Hora taky líví, když se na tebe pořád tak staví."

"Peníze neberu za řeči. Peníze si dáváte za košíky, které pletu z proutí."

"Pleteš taky řeči, a se pleteš taky řeči, pleteš hlavy. Způsobuješ nebezpečné věci. Tak na příklad některé pasy nechodí do speviánice, ale do Hory. Katýsku, nepekoušej nás!"

Ku dobrá. Radši tisíckrát mlčet, než se jednou vyliť. Ale cožpak jsem katčického rána spolu s Horou nepředpovídal, že vyjde slunce, a spolu s Horou neprorokovali jsme věrně na každý večer nejdřív stáivání a pak tzu a východ měsíce? Neříkal jsem, že kdo je stary, musí zemřít, a nezlibil jsem na jaro voňavé kytice šerfíkú? Jak pravila Hora, vylití jsem předem i smutná udalosti, že nevěrná láska brzy skončí, a zlynef, když nepřestane pít kofalku, že se utopí ve vlastním náhonu. A taky jsem řekl, že válka nezačne, když nezačne. Měl jsem pořád tolik pravdy, kolik je Hory, a není moje vina, že zrovna v pondělí nepršelo. Pršelo ve středu. Hora nehistuje v kalendáři. Lžo je trpčlivý, jako Hora, tomu se všechno jednou splní. Ale v tom je moje chyba, že se pletu do lidského

A tu vidíme, jak se Matýsek stává nešťastným. Co se napovídal, teď Matýsek mlčí, ale zato mu zas nikdo nic nevyčítá. Řídilo by se, že je tedy všechno v pořádku. Jenže jaksi už je to všechno zapletené, najednou i Matýskovy prsty do košíku, až se zkušený košíkář diví. Co se to se znou děje ? Oplétá se, mizí v proutí, a nikdo si košík nepřichází koupit. Všichni se Matýska bojí, Matýsek je zapleten, musel by se kupovat košík i s Matýskem nebo Matýsek s košíkem a co by nás to stálo ? Trhat lidské tělo od dřevěného proutí, komu by se to přece chtělo ? A ještě k tomu, když je u Matýsků takové ticho. U Matýsků už nikdo nepívá a nemluví.

Škoda, že se to všechno tak do smrtku obrátilo. A jase bez košíků. Pro brambory si chodíme do Šepice a kam pro rozum ? Bývalo přece právě pěkné kupovat si košíky, bývalo přece krásně tak hezké přijít a chvíli se ještě dívat na Matýska, jak plete proutí a povídat si o tom, co se stane. Sedával tenkrát k Hoře a k sousedům čelem. Plátl a povídal, povídal a plátl a nás se tenkrát zdávalo, že jak plete, že samo proutí kluví o tom, jak rostle z špatí Hory a co z ní přes košíčky pojalo do sebe za vězení. Vždyť se dalo docela dobře i až do budoucna prorokovat, co takový košík bude všechno nosit, a byla to svatá pravda : brambory a vejce, houby a calaba, jahody i jahodiny, veselé dárky, ba i bolavé zács. A nebyla to svatá pravda ? Teď se pravdy každý bojí. Ne, že by se pravda prostě dneska stala, ale že by se zítra nevyplnila. Jako s tím božím chlebem. Nebojíme se, že ho dneska sníme, bojíme se, jestli ho zítra dostaneme.

Matýsek sedí k Hoře zády. Matýsek se oplétá proutím a trapí se. Žádná pravda není. Pravda je jen to, co se splní. Hora mlčí a Matýsková křičí :

" Já nebudu žít s tlouhubou."

" Vždyť už jen mlčí jako Hora, " brání se Matýsek.

" Z pouhého ticha já čtu neuvažím. Kdybyš aspoň zpíval."

" Konečně, náš pusu plnou proutí," řekne Matýsek. " Pomoz mi, sám se z toho nevypletu."

" Vidíš, vidíš, to máš z Hory ! Tak dlouho ses proutím zaplétal do košíků, až je z tebe košík. A co máme v tom košíku kromě tebe ? Tebe se nenajíme. Děti ! Pomoz ! Ky toho Matýska z domu vyneseme ! "

Na koho byca se zlobil ? To je moje neštěstí : Co mouu nabídnouti krasné sebe a albení Hory ?

Hatysek se zabýdíl v olšínach, seděl v proutí a skrz listky, které se počká třesou a třesou, vyhlížel zas celez svoji Horu a ptal se, co zláho ho ještě očekává. Když mu Hora nic neřekla, cítil se jejia mlčenía přece plovobuzen a radši se neptal, jestli ty ho mohlo očekávat také ještě něco dobrého. Sberal se, rozpletl se a vydal se do Hory. Stoupal dlouho vzhůru po příréc a pak zase sirmés uvahn a usadil se na výhledu. Živil se horou. Hora je štědrá a bohatá, a když mlčí. Zamíleval jsem si krásu a namotu Hory, ale nevík, jestli je to štěstí. Je to prostě Hora. Co bylo, bylo. Co bude, nevík. Co mi zbývá ? Světlo přede mnou a světlo za mnou, když je den; tma přede mnou a tma za mnou, když je noc. A tichý život Hory, která není ani většinu stejná.

A protože stará láska kvete vědycky znovu zase v čerstvém proutí, pustil se Hatýsek zase do košíků. Do košíků nabíral, co dala Hora dobrého, a šel dolů za trá.

" Co říká Hora ? Říká něco Hora ? " ptali se lidé na trá. " Jai tam nahore teď tak dlouho, určitě něco víš. Řyšíš Hora ? Plu- víš s Horou ? Co bude zítra ? "

Hatysek prodával houby a jahody i s košíky, drachmam a léčivé byliny, ale o Hore se nezmišoval. Jen tak mezi obyčejnou řečí ukásal tam daleko vzhůru.

Čekali jsme na Hatýska netrpešlivě. Byli bychom nejradši, kdyby trá se odpyval každodenně. Hatýsek přinášel plné košíky dobrých věcí a ještě k tomu něco věděl, co si katajoval. Sedalo by se to nějak prozraditi ? Třeba zlatem, stříbrem a věeli jakou milostí explatiti ? Radši bychom se přece něco dověděli, hlavně o té naší budoucnosti. Neplahně se do Hory a neplat se s košíky. Posadíme tě na balkon a ty budeš jen povídat.

Hatysek povídal jen obyčejné věci. Sovadí. Snd prosluví přístě. Objednáme kobe plné bylin a nějaký ten drachmam. A Hora dostane konečně jaeno. Ude čnešica až navždycky se bude jmenovat Přístí.

Dívá se na Příklad. Je to náš modrý obzor. Čekáme na příští trh, na příští poštu, na příští děti, čekáme na příští Matykovu návštěvu. Jení snad Matysek stále ještě pěkný a statný muž, který je z nešťastného osudu osakocen ? Mochli bychom ho oblažiti ? Získat do rodiny Matyška a tím i celé naše příští ? Máme krásné dcery a plné trubky. Klade krásky milují tajemství a dávají se s Matyškem do řeči. Ačkoli je pozdím, říkáme jakési zvláštní jaro. Jaro v očekávání. Hledíme na Příklad.

Matysek se však drží své hory a svého mlčení. Táhne zpátky svůj obvyklý trakař do prudkého kopce. Jde to těžko. Nabízí mu dcery na kousek příštěho dějá, které by už dneška dovedl předem vyprávět, ale vola zapřelí, prý by mohli přijít jenom půlka, a půlka vola netáhá; druhá je zapasná u vojáka. Napřesnou se musíš vždycky sáz, a jak je to těžké, když vola každodenních věcí, které na hoře narostou, táhneš ještě jeden velmi těžký náklad, jímá jest pokusení. Co je to pokusení ? Matyškovo pokusení je veliký pytel plný zlata, stříbra, cínových talířů a je v něm také složené široká dubová postel s prachovou peřinou a dvěma polštáři. Mezi polštáři by se dal nametat panenský šperk plný lesklých perel. To je pytel štěstí, které je možno vyměnit za špetku jisté budoucnosti. Poskytně nám ji, Matyšku ? Co říká Příklad ? A Horo mlčí.

Tolik štěstí za pár slov. Je to pytel pokusení. Stačilo by svrhnout trakař, sednout na kolečko a sjet dolů. Už vás všechny přece dobře znám a vím, co chcete očekávat. Stačí trošku pěkných slov. Trošku snu a trošku přání, trošku pravdy, která se musí vyplnit, trošku lási, která se musí vyjevit, trochu vlápu a drobeček strachu. Do ruky kalendar. Pane Bože, všechno je tak splnitelné, jen když víme, co od nás chce kdo zlyšet, se válka skončí, se skončí, a se bude zase hezky, mě se vybasí.

A co když ne ! Radši táhne Matysek do kopce svůj trakař i svůj pytel pokusení. Je to těžké. Matysek vzdychne, pane Bože, pomoz !

Kdo upřímně v nouzi Pana Boha volá, Pan Bůh se mu uklusuje jako člověk. Vychází z lesa na paseku, ani ne tak starý, určitě mladší než já a Horo Příklad dokrozdny. Na ramenou nese dveře.

Dveře jsou těžké, a tvrděno dřeva, trnavigé s veřejeni, futrex i křídlex a masasnou klikou. Moji člověk pod tíkou dveři klesá.

" Pane Može ! To je tíha ! Počkaj ! Pomůžu ti ! Mas neseš ty dveře ? Nahoru nebo dolů ? "

" Když řeknu doít, víš, že mi pomůžet. Nevíš, co uděláš, když řeknu, že dveře nesu nahoru. "

" A mas neseš ty dveře ? "zeptá se Matýsek.

" Nahoru, " řekne Pán Bůh.

" Tak to je moje Příkladí, " řekne Matýsek a ukládá kolem dokola sebe a vahůru až na vrchol a od vrcholu k nebi, kde se začíná stávnat. " Je to moje Hora. Dej mi ty dveře a jdi volně nahoru. Chci, abys moji Horu zažil bez břemene, abys pocítil, že moje Příkladí je lehká jako oblak. "

Matýsek si naložil dveře na ramena a donesl je na vrchol.

" A co teď tady s dvořma ? " vzlychl unaveně.

Sedlex hory přicházelo stále bílých beránek.

" Dveře postavíme, " řekl Pán Bůh, a když se beránci přiblížili, dveře otevřel a jednoho po druhém vypouštěl na sebe.

Zapadale slunce. bílí beránci se stali ráčovní, a kdybychom byli odvažní, prorokovali bychom, že až slunce zapadne a jak se přes Horu bude natahovat noc, že se budou stávnat zase silými a pak šedými a pak modrými, až se stanou neviditelnými, jestliže je neozáří měsíce.

" Děkuju ti, " řekl Pán Bůh. " Přeal by sis, aby se tvůj osud obrátil ? "

" Ale ne, " řekl Matýsek. " Jen bych si přeal, aby se hora vždycky obrátila, když jdu vahůra a táhnu těžké břemeno. "

" Tak tady přičte, kdyžs třeba neal nahoru dveře, jen řekni : Horo, obrať se ! a uvidíš. "

Každodenně stojím na úpatí Hory Příkladí. Lechoším do výletu, chodím do Hory a Hora je můj osud. Je můj osud lehký ? Je můj osud těžký ? Nevíš. Těžká jsou břemena. Pytel věcí. Pál vola. Dveře. Ale já neklesám. kinko netuší, jak to jde lehce. Stačí, abych řekl : Horo, obrať se ! a tu se pro me, jen pro me Hora obrací a já kráčí vahůru lehce jako beránek, jako bych nesl jen prázdny košík, ačkoli jsem obložen těžkými břemeny a sám vážím jako kus hory.

... intelekt, když bez duše,
pak podoběn je ropuše,
či slepci s mečem v tanci.

Karel Kryl

PSYCHOANALYTIK V BIOGRAFU aneb o Ztracené duši jako o filmu

Nemaje psychologického vzdělání, nepouštím se do psychoanalytických rozborů. Stejně zábrany by měl mít i autor článku o Ztracené duši co se týče filmu, neboť jeho filmová zkušenost /podle článku soudě/ nebude veliká a mnoho filmů asi v životě neviděl. Jeho bezesporu zajímavý článek přenáší obdiv k Jungovi nevědomky na Risiho a pod tímto vlivem nekriticky zveličuje kvality filmu, přesněji řečeno nachází je tam, kde žádné nejsou. Bylo by snad lépe, kdyby napsal pojednání jenom o Jungovi, neboť ta Ztracená duše, o kterou jde stejně jen mimochodem, za takovou námahu nestojí. Dino Risi totiž není Carl Gustav Jung, ale zdatný komerční filmař, jeden z mnoha těch, kteří veškerou složitou a náročnou problematiku skýtanou naším životem v tomto světě redukují do líbivé a obchodně úspěšné formy dvou hodin filmového času a hlavně stravitelnosti pro průměrný intelekt.

Nevím, zda autor měl někdy osobní zkušenost s tzv. "problémy z nadbytku". Já /poněvadž ne, tak asi bohužel/ ne. Ale přesto mám krajní nedůvěru už k samému klišé "aristokratické rozháranosti", které je úhelným kamenem celého filmu. Když si někdo může dovolit žít léta z kapitálu své ženy nebo rozkřájet baterie absintu a rozdupávat krabice s doutníky jako třeba Klímův Sternenhoch /"aby tak ještě více posílil svou nenávist k oběma jedům"/, to se to potom řeší krizové stavy duše. Drama duševní krize při průměrném československém platu /nebo vůbec při standardních životních podmínkách kdekoli na světě/ by bylo rozhodně autentičtější a nesrovnatelně dramatičtější, poněvadž tam jde mnohdy o existenci jako takovou. Jenže problémy existenční nejsou tak efektní jako problémy existenciální, a tak se to nikde radši moc neukazuje. Ono "lepší prostředí" byl osvědčený recept například Alfreda Hitchcocka, který říkával asi toto: "Záměrně točím filmy z luxusního prostředí. Představte si tuhle situaci. Vyčerpaný muž přijde z práce a doma najde sedřenou ženu nad neckami s prádlem. Řeknou si, že toho dneska nechají a půjdou se pobavit. A v kině uvidí na plátně zase sedřenou ženu nad neckami s prádlem."

Jistě, jsou tvůrci, kteří netočí filmy proto, aby se lidé měli na co koukat, ale aby měli o čem přemýšlet. Tento druhý úmysl však lze úspěšně předstírat - jako ve Ztracené duši. Recenze na ni je totiž neadekvátně chytřejší než dílo samo a navíc hodnotí film pouze z hlediska akademického psychoanalýzování. Etická stránka je mimo zájem. Ve filmu je Stolz přece jenom podroben určitému soudu svého synovce, který mu odmítá rozumět a odchází. V recenzi nikoli, a proto jsem zvolil konkurenční citát z Karla Kryla, protože Stolzův ~~bezduchý~~ intelekt bez duše vzbuzuje všechno možné jenom ne můj obdiv. Autor odmítá verzi, že Stolz je duševně nemocný /nemluvě o tom, že vůbec přehnaně decentně líčí, co je ten Stolz zač/. Pak by tedy měl být odpovědný za své činy a měl by podléhat morálním soudům, které těžko mohou být lichotivé. Oaen kultivovaný a vzdělaný inženýr Stolz, pokud nepatří rovnou do svěrací kazajky, je normální sobecký hajzl a tyran, jenž omezuje svobodný život svých blízkých a terorizuje je, aby mohl naplnit své ujeté představy, které sice mohou být zajímavé, ale to je taky všechno. Film snad může být zajímavým obrazem ~~člověka~~, jenž pozbyl duše,; ale o to méně nebo vůbec nevypovídá, proč a jak ji ztratil, a ani v nejmenším se nezamýšlí nad tím, jak by mu tuto ztracenou duši bylo možné vrátit, aniž by musela být odňata někomu jinému.

Ale nechme už toho, jsme stále v rovině interpretace problému, a ne hodnocení díla jako celku. Mně se totiž nelíbí ~~kkk~~ velebení filmu jen proto, že zobrazuje /záměrně neříkám řeší/ problém, který je mi blízký nebo zasahuje do mé profese. Jde o to - a jsem o tom do hloubi duše /doufám, že mi nebude upřena/ přesvědčen - že pohled na dílo jako celek a se zvláštním zřetelem k morálním dilematům má být nadřazen pohledům dílčím, v tomto případě psychoanalytickému. Ono je totiž ledacos vysvětlitelné, ale v žádném případě to není omluvitelné. Inženýr Stolz je postava zajímavá, ale také amorálně zruďná. Psychoanalytik v jeho "cause" jistě mnohé objasní, ale nemá právo dávat mu rozhršení.

Risiho sonda do lidské duše není tak hluboká, jak by se mohlo zdát. Já jsem měl ~~arozdíl~~ od autora pocit, že mě tu někdo obelhává a nutí mě řešit pseudoproblémy, že je to jen exkluzivní kůč pro náročné snoby, že Risi si někde v knihkupcetví proxlisoval náhodně něco od Freuda, a aniž by si knihu koupil a doma přečetl, běžel honem za čerstva zobecnit své nově nabyté "poznatky".

Vykonstruovaný příběh není nijak původní. Už první scéna příjezdu do Benátek kopíruje příjezd Gustava von Aschenbacha ze Smrti v Benátkách. Dvojice stárnoucího muže a jeho něčím postižené /a de facto v závislosti držené/ schovanky je zase odkoukaná z Bunuelovy Tristany /kde také hrála Catherine Deneuve/. Ve filmu samozřejmě nechybí ani hitchcockovské napětí, jímž se nahrazuje napětí myšlenkové. Divákovi s určitou zkušeností se vtírá pocit, že už to všechno někde viděl. Filmový historik Myrtill Frída používal krásného termínu pro zbytečné filmy "film starý den po premiéře". To je i případ Ztracené duše. Autorovi se zdá objevnou transformace Boha do škorpióna - ale to je jen neomaleně /a bez patřičné hloubky/ ukradená pointa Bergmanova filmu Jako v zrcadle z r.1961. Ztracená duše byla natočena 1976 a výše zmíněné filmy tu byly také dřív než ona.

Ztracená duše je tedy ztracená leda v haldě intelektuálního blábolu a celý film není než svezení strašidelnou dráhou - s tím rozdílem, že z tmavých koutů nevykukují kostlivci, ale efektní rekvizity moderního horroru jako libido, alterego, schizofrenie a deviance; mýtus Benátek a dóžecích paláců, rodové kletby a černé magie osvětlené slabým odleskem Freuda a Junga.

Nikterak nesdílím pozice naší filmové publicistiky, v níž je velice snadné kriticky rozebrat libovolný západní film a ukázat tak převahu svého ducha /a vnížit se na druhé straně mlčky přechází záplavy celuloidového braku z druhé strany hraná povinně v našich kinech/. Ale také se mi příčí kritika abych tak řekl zájmová, psaná z hlediska určitého zájmu. Autor recenze tím nechtěně používá zorného úhlu /i když odjinud/ třeba Jana Klimenta, jenž taky tvrdě slečuje určité zájmy. Umělecké dílo přece musí podléhat určitým obecným kategoriím. Buď na to má a obstojí - nebo na to nemá, a pak to není dílo. Autor zde navíc paradoxně činí to, co Risi, jenž se zaštiťuje klasiky psychoanalýzy a vším možným, aby svému dílu dodal váhu. Náš autor si zas ve svém fundovaném článku o Junoovi jakoby vypomáhá berličkou Ztracené duše - snad ne proto, aby jeho traktát byl pro nezasvěcené čtenáře stravitelnější a názornější?

Ale abychom Risimu jenom nekřivdili. Jeho záměr se konec konců podařil. Vyskytli se diváci, kteří v jeho filmu něco našli. Někdo Junga, jiný zas komerčně degradované plagiáty Bergmana, Viscontiho a dalších nesporně významnějších tvůrců.

Co se týče nápadu vytvořit "psychoterapeutickou filmotéku", jsem pro. Ale chce to umět vybrat filmy, jejichž rozbor za tu velkou duševní námahu stojí. Ztracená duše třeba může dobře posloužit jako psychiatrická pomůcka, ale to nic nemění na faktu, že je to velmi špatný film.

-ak-

P.S.

Doufám, že tato polemika bude mít za následek zvědavost, co to vlastně je, a že návštěvnost filmu prudce stoupne. Asi jako ve Formanově Taking Off, kde říká protestní zpěvák: "Víte, mně se něco nelíbí a naštve mě to, tak o tom složím písničku. Ta se líbí, má úspěch, natočí se na desky a já dostanu balík peněz. Z těch zaplatím velký daně a vlastně tak ještě podpořím vládu, proti který zpívám."

Iva Kotrlá

GYMNASIUM FLAGRI

/Učiliště výprasku/

Josefu Šafaříkovi

povídku z dob jeho dětství

k 75. narozeninám - 11.2.1982

Vlhké jarní dny toho roku, v němž František poprvé tovaryšil, byly vybaveny jakýmsi dvířky, kterými nemohl nikdo jiný nahlédnout do jeho zahrady, sražené deštěm první neúspěšné lásky.

Dívka, kterou miloval, se mu jako slepá mšara vzdálila k planoucímu tělu jiného chlepece: potkal je náhodně v zátočině parku pod městským hradem, a z toho, jak ona překvapením zčervenala až na krkku, když ho uviděla, usoudil, že pod jejími bílými krepdešínovými šaty schnou sliny vášnivých polibků toho více útočnějšího a šťastnějšího soka.

To vše se odehrávalo koncem května a šéf mu tehdy zrovna řekl, Spakuj se Františku, rozluč se s maminkou, pošlu tě na několik týdnů k příbuzným do Buchlovic, zrovna jim odešel vrchní, tak se tam můžeš zacvičit, podnik je to řádně vedený.

František se spakoval, neměl toho mnoho, obývali s maminkou kuchyň a jeden pokoj na Francouzské ulici, a ten byteček byl zaplněný neustálým prachem z nití, protože jak jeho maminka, tak i jeho starší sestra šily doma pro jeden brněnský oděvní velkozávod - závodily obě, jak jeho matka, tak i sestra, s velikým časem? Ci s něčím podobným?

Obě měly jakési podivuhodně ztěžklé oči i postavy, jako by stále ještě očekávaly dopad tíživé, hmotné a hmotářské mužské ruky, pro kterou dokáží ženy žít - to potom ze svého zraku, ze samotných zorniček vytahují paprsky jako špendlíky a zapíchnávají je do podbříšku mužských prstů, až se ti hmotní muži svíjí rozkoší a plivají spokojenost ze sněžené lásky do připravených těl.

A tak bylo Františkovi pořád něčeho líto, když opouštěl Erno, a snad proto se v Buchlovicích hned po příjezdu hlásil spořádaně na Hotelu Záložna, stojícím nad návsi poblíž velkostatku a zámeckého parku. Však než do hotelu vstoupil, pověsil si mohutných

stromů, vzpínajících se nad zaprášenou a marně deštěm omývanou zdí zámeckého parku, ale, povinnost k čekajícím hostům je asi tím jediným správným úderem razítka, potvrzujícího pravost výučního listu číšníka - přímo v mozku.

V šenkovně hotelu přivítala Františka paňmáma, ptal se po šéfovi a ona mu řekla, Já jsem zde šéf, copak to na mě nevidíš? Pak dodala ještě, Klučino, je nejvyšší čas, oběd si sama zinkasuji, a pak ti to tady v šenku fofrem všechno předám.

A Františkovi to šlo potom krásně, točil se mezi stoly jako kovář s tancující kovačlinou - ach, když se chce kovačlině tancovat, tak umí do toho dát všechnu tu do sebe vbušenou sílu.

Venku se už stmívalo a František neviděl za stolem sedláka, jen samé adjunkty, čtyřicet adjunktů, kteří si k sobě sráželi stoly a pěna z piva jim stříkala na obočí - tak rychle vyprazdňovali sklenice, a útočili s vyvaleným zrakem na vlastní močové měchýře, jako by to byly cizí portmónky narvané k prasknutí.

Šéfová se na Františka mnohokrát zálibně zadívala a zahleděla, protože byl dobře vyučený, a po večeři se ho došla zeptat do kuchyně, kde František pojídal pečené hovězí maso, knedlíky se znojemskou omáčkou a ivančický chřest, který zbyl od oběda, tedy při té jeho večeři se šéfová Františka ptala, s mateřským zájmem, Kde budeš spát, já mám hotel úplně obsazený, ani jeden pokojík nemám volný, kde tě jenom uložím. Na půdu, mezi holuby?

František v klidu dojedl, protože ten klid patřil k právům vyučence a šéfová mezitím několikrát odběhla od jeho stolu - je zvláštní, jak kolem jídla zaměstnané ženy mají poblíž těla jakýsi tukový pás, který za nimi vlaje a povlává, volně ve vzduchu, jak uvolněná mašle ze zástěry: však mužům v jejich přítomnosti lépe chutná. A nepřemýšlejí o tom, kam půjdou po jídle spát.

To ani jednu postel nemáte volnou, zeptal se šéfové František po večeři, a šéfová mu odpověděla, Ani jednu, i ta moje je obsazená. To víš, kdyby nebyl starý doma, spal by jsi se mnou, a to by se mi líbilo. A usmála se na Františka, a on si vjel jednou rukou do vlasů, překvapeně - nebyl ještě plně připraven na zralá ženská těla, zaplněná ohebným jazykem.

K deváté začali všichni adjunktí a u zdi stísnění štamgasti s kartama, křičeli na sebe přitom víc než ti nejvášnivější hráči v Erně, a místní honorace, tak o pěti členech, se k hráčům postupně přidala a celý ten hluk připomínal mlýn na jaře, když je hodně vody a málo mouky, a mlynářka chce mít od manžela usměvavé dítě.

Jeden z té pětičlenné ohroublé honorace, šafář z vedlejšího velkostatku, Františkovi k půlnoci řekl, Kluku užatej, ty seš zde novej, co, a František mu bez zajíknutí odpověděl, Ano, prosím, a to se šafářovi líbilo. A šéfová, jako dobrý anděl strážný se hned objevila za jejich zády a řekla, Šafáři, on nemá kde spát, a to je zlý. Nemůžu zde mít přece přes noc unavenýho číšníka.

Tak on nemá kde spát? Ale to je na tom jako já, zaradoval se nečekaně šafář, To jsme na tom mírnyxtýrnyx stejně. Tím líp, odpověděla mu šéfová, a šafář hned majetnický objal Františka kolem beder, jak postával s utěrkou přes ruku u stolu, a řekl mu, To půjdeš spát tedy ke mně, hned jak tady s paňmámou zavřeš ten váš kšeft, ta jedna postel je u mně volná. Však se přesvědčíš.

A šli potom spolu přes náves dolů k velkostatku, a hvězdy na obloze byly v tak plné síle, že jak se zařezávaly do vzduchu tmy toho pozdního jara, sršely kolem nich stříbrné piliny a jiskry. Šafář byl chlap jako hora, kráčel rozhodně ve vysokých kožených holínkách vedle Františka a pod hvězdami světélkující tekutina, kterou vdechovali, jim naplňovala plíce k prasknutí.

Však šafářovi prskaly vzadu pod půlkami gatě, a před statkem se on mocně podíval na nebe a řekl, Já ti to vysvětlím - já totiž nechodím, Františku, vůbec spát, mě to není zapotřebí. Do postele tě nepovedu, tam trefíš sám. A šel ke stájím a ke chlévům, podívat se na krávy, v mihotavém světle rozkolísané petrolejky a na ženské, které se už posledním tmavým vzduchem noci trousily k rannímu dojení.

Dle šafářova návodu prošel František kuchyní a vešel do doporučených levých dveří, které jediné prosvítaly bělostným nátěrem ve zdi. Potichu je za sebou přivřel a v matném přísvitu padajícím z velikých oken uviděl dvě postele v rozích obrovské místnosti, zakotvené jako dvě knížecí jachty v nákladním přístavu.

A na jedné z těch postelí, pod oknem, se napil vztyčila v peřinách žena a hleděla obezřetně na Františka. Byla mladá - tu skutečnost nešlo ani ve tmě upřít a dlouhé vlasy jí splývaly proti sklu okna jako tmavý vodopád noci, kupovaný do ložnice s příslušenstvím, a to od zahraniční firmy.

Ta žena v rozevřené mléčné pleti měla pozorné oči, to František viděl, i přes svoji únavu, a žena mlčela a hleděla naň. Těsně pod oknem se rozeřval kohout, jako spánek v mladém těle, které už už skáče po hlavě do vířivého snu a husté vlasy spadaly ženě na poloodkrytá prsa, zvětšená prospanou nocí.

To tě sem posílá on?, zeptala se ta žena konečně a přitáhla si k bradě peřinu. Kdo jsi?, ptala se dál, a Františkovi se chtělo místo odpovědi hrozně spát. Šafář mě sem posílá, slíbil mi tady volnou postel, dostal ze sebe, Ale, řekla ona, Takového mládence si vybral, ten můj hodný muž, a rázně odhodila ze sebe peřinu, asi jako když odhozená vlna vymrští ze sebe nepotřebnou pěnu na skály oceánu.

A než položila nohy na zem, zahlédl František pod košilí shrnutou až k bokům klínu příškrčenou čern, příšernou čern už mnohokrát

vyzkoušeného ženského těla, a ona vstala a košile jí sjela k patám, jako opona zvyklá na neustálé pozvedávání při děkování herců.

A žena přešla odhodlaně k druhé posteli, vystrčila tam na Františka mohutnou zadnici pod tenkým plátnem, zadnici mocnější než slovo, než první ranní slovo, které má v sobě ukryto slunce. A žena stáhla s postele vyšívanou pokrývku, přehodila ji přes židli s úžasně vysokým lenochem, jako kdyby zakrývala nějakou desku na památku svého prvního milence, a řekla, No tak prosím, to je ta slíbená vozlná postel, já to přežiju.

Já to rozhodně přežiju, dočala, jak se vracela zpět k své posteli, kde si peřinu přitáhla až k ramenům a tvář obrátila ke zdi pod oknem. A když se začal František nesměle svlékat, uslyšel, jak ona už oddechuje jakoby z hlubokého spánku.

Sám usnul tak brzo, jak to jen šlo, ale i v té hrozně únavě před vdechnutím první vlny spánku cítil, jak mu její těžký dech stlačuje krev, až někde u dřeni kostí ta samotná krev černá a houstně neznámou žádostí, spojující dobré jídlo, a naplněný žaludek s prázdným srdcem, takže ze všeho jak z masového mlýnku se vtlačí do jitrnice duše tělesná potřeba. Tělesná potřeba spočívající na kyprém těle, které naplno ovládá vše kolem oboustranně ztěžklého středu. Kolem toho středu, který se jako ladička zvonářů chystá zařítit spásný tón.

A potom se hrnuly dny, v závěsu za sebou jak obeluhující personál k markovací pokladně na konci šenku, noci vrávoraly mezi pozdním jarem a létem jako číšník, který se vrací s nespočítatelnými sklenicemi s jiskřičkami světla v obrovitých tmách, František se dle návodu vracíval k ránu k volné posteli ve velkostatku, chodil po špičkách po schodech, kuchyni i nezřízeně velikým pokojem a málem už ranní vzduch byl jak hluboké údolí, v němž na sebe čekají ke všemu odhodlaní milenci - ke všemu, kromě lásky.

Šafář, manžel té ženy pod oknem osamoceně v noci oddechující, lhal zbytečně, že nepotřebuje spánek. Po návratu od karetních her spával pravidelně ve své skleněné kukani ve stáji, v níž měl kromě kavalce i psací stůl a všechna lejštra, ovšem, pokud spával sám a nemiloval se třeba s nějakou děvečkou od krav.

František z té cizí, a přece už jaksi své postele vstával až ť v jedenáct, tedy pokud možno co nejpozději - a to vždy do prázdné ložnice. A vracel se tam až k ránu, za pravidelného a nepřekonatelného spánku té ženy, jejíž prachobyčejná vůně by zřejmě stačila zaplnit nejen tu velikou místnost, ale i celý zámecký park v Buchlovicích, v němž čas snad zůstal milosrdný.

K jediné změně docházelo ve středu, kdy v hotelu Záložna mohla paňmáma Františka postrádat už po večeři a poskytovat mu tak smluvně zajištěné volno. Lyť seš kluku takovej nevyspalej, řekla mu několikrát, a usmívala se přitom jakoby volný večer jednou za týden vymyslíla ona sama ve své bez tečky plynoucí benevolenci pro číšníky. Co vy tam na tom statku jenom v noci děláte, ptala se, jako nějaká bordelmaná z ústí La platy nebo Rio Grande, Šafář s váma nespává, co?, dodávala bezelstně, i když jí Šafář mohl zaslechnout, a i když odpověď už sama zřejmě vyslechla před několika lety.

Takhle se ho ptala i v tu druhou středu, kdy František šel sám, bez doprovodu Šafáře, spát. Šafář pochopitelně, středa nestředa, mazal v šenku karty do své oblíbené pozdně noční hodiny a František se víc jak dvě hodiny procházel po vesnici, na unavených číšnických nohách, mezi domy, v nichž se už všichni ukládali k spánku jak okvětní lístky v předlouném trsu pohádkových květin. Noc byla jasná jak nitro krásně zamilované ženy a z měsíce vycházela záře jako ze zrcadla, do něhož ještě nikdy nepohlédl surový válečník.

Když se už Františkovi zdálo, že chodí dost dlouho nocí a vzrušuje vesnické psy, dost dlouho na to, aby šafářka usnula prvníma vznoeným spánkem, tak se vrátil obloukem k hospodářské budově statku, jako nemoc, když létá vesmírem. Báł se totiž podstatně toho jejího chlapa, toho obrovitého šafáře - neuklízal hvězdný dvůr ? Jakou ten měl dlaň ! Bez tíhy spánku !

Ale ten děs, skrývající se na dně propůjčené postele! Jakmile František vstoupil do té obrovské ložnice, viděl stejně jako poprvé, že pozorný pohled té ženy z peřin na něm ulpívá, palčivě ulpívá, protože po její peřině už psala cizí ruka smyslné poselství, jehož text nespočívá ani tak ve slovech, jako v pohybech.

František ovšem dělal, že si ničeho skutečně nevšiml - mládenec, který má ještě útlý zadek, umí jako chameleon se měnit z geparda na kocoura a na myš, je-li toho zapotřebí. Podstatným pro něj především zůstává: vyhnout se ráně ! I té lákavé jak zlaté rouno v mořských úžinách druhého pohlaví.

Velmi tiše a s utajeným dechem se vysvlékal, seděl přitom na pelesti postele a předkláněl dopředu svůj trup, aby i v té zrnité tmě noci nebylo možné spatřit jeho vzrušené přirození. Skrýval ho stejně jako příslušník rytířského řádu svůj škapulíř ve veřejném domě, a když pak pod svoji peřinu zalezl, podobně jako městský čistokrevný pes do boudy ovčáka na letním bytě, ta žena vstala a pomalu, jako bílé vlně plný pytel, přešla ke dveřím ložnice a zevnitř je uzavřela na velikou zástrčku.

A opět pomalu, nesmírně pomalu - i při pouhé tělesné touze se vesmír lásky zpomaluje, až tělesa kolem sebe obíhají sice dál, ale tak pomalu, že málokdo už ví, proč se vlastně nezastaví vůbec - tedy takto pomalu se žena s tím mocným přílivem vlasů vracela k své posteli. A František opravdu viděl - dívalse, díval - jak se jí pod noční košilí mohutné prsy stáčejí na stranu, a k němu.

A trochu zoufalý, protože málo odhodlaný, hrál si pak František se svým frantíkem, pod peřinou a kousal se do rtů, protože to bylo ponižující a slyšel, k svému nevěřicnému úžasu, jak ona z protější a vzdálené postele vzlyká a vzdychá za něj.

Dlouho nemohl potom usnout a byl přesvědčen, že jeho spolunocležnice rovněž nespí, že ona zřejmě také nespí a čeká: ale když on se tak bál, pádu hvězd i toho jejího manžela, který v loktech črtil ořechy jako Atlas planety nad nebeskou klenbou. A ještě jiných věcí se bál: Kdo v mládí ví, co není zkouškou, která má i na chvíli podobu vábné pasti, aby se s tou největší určitostí stala celoživotním peklem?

V ten další den potom, ve čtvrtek odpoledne, přišli na Hotel Záložna chlapi v krojích zvát panmámu na hoďy do Boršic - ale kdepak ta, chtěli poní, aby přišla aspoň v neděli na ty předhoďy, ale ona nechtěla ani slyšet, i když se v Boršicích narodila. Řekla však, Pozvěte tady Frantíka, stejně si tady chudák nic neužije. To víte, v Buchlovicích, jaká je tady zábava, když přijede hrabě - to je zde adjunkt na adjunkta, a tak stárci na ty hoďy do Boršic Františka pozvali.

A František byl tomu rád - objeví-li se v neměnném rytmu dní, do něhož člověk po pár týdnech vklouzne jak do dobře okovaných a rozchozených holínek, kterými lze odkopávat rozžhavené meteorolity neočekávaných událostí, které potom vyprsknou v tmě, objeví-li se tedy v záplatách všednosti jiskřivý bod očekávané zábavy, jako nová, rychle planoucí stálice na nebi, pak ten, kdo nezvládá umění bavit sám sebe, to je přehazovat v sobě planety vnitřního vesmíru jako žonglér a zčinit jejich zákonitosti až duše jako unavený pes slízává sladké sliny kanoucí z vlastního jazyka, tedy kdo není v oblasti zábavy soběstačný, je rád, když pro něj v této oblasti udělají něco jiní. A pozvou ho k tomu.

Dokonce usínat v klidu se František naučil, ačkoliv šafářka uzavírala ložnici měděnou petlicí už na každou noc, a František nemohl jen tak nepozorovaně vklouznout dovnitř, ale musel klepat na dveře, děkovat za otevření a míjet pohledem její k ránu víc než otevřený výstřih - možná, že čáblům dává nejvíc práce to udržování skluzavek k hříchům v kluzkém stavu, a postrčit pak někoho, k tomu už nemají někdy dost sil, a když, tak ne hned a v potřebném okamžiku - ale i opak může být pravdou.

Takže v neděli ráno, po návratu z kostela, kde byl u přijímání, vytahoval František z dřevěného kufru, připraveného už přepečlivou maminkou na vojnu, až ho císař pán do kasáren zavolá, břešknou trubkou, tedy z té černě natřené truhlice, uschované v kancelářském ajnclíku paňmámy vedle kuchyně hotelu, a za její pomoci, v té vůni připalovaného zelí bral na sebe František nažehlený frak, zánovní tovaryšský frak, který koupil z druhé ruky, a v kterém mohl obsluhovat i při dinner na zámku, a zaslechnout tam úryvek z rozhovoru, v němž se rozměňovala světová politika, ale, František se chystal na hody do Boršic.

Obouval si lesklé lakýrky, v dlaních tiskl bílé rukavice, skrývající bříška jeho zapocených prstů - vzrušením, neboť to vzrušení před zábavou je jednou z největších radostí moderní civilizace - člověk si s trochou onačejšího oblečení bere na sebe masku pro honosnou společnost, a stává se aspoň na chvíli součástí té lepší třídy lidí, pro které je zábava životním úkolem, až na samých vrcholcích všech společností, co jich jen lidstvo umí vytvořit, tancují, a spřehledem, ačkoliv základna se mění: Masky mohou vše - jenom nemohou změnit svět.

Takhle vystrojen, až trochu nad hladinu své vlastní záře, a s požehnáním paňmámy, pochválen pro svůj vzhled dokonce i jejím manželem, který sešel náhodně do šenku, tedy takto jak z vlastní rodiny vypraven vyrazil František pěšky na své hody-předhody.

Jarní, či spíše už letní mlha vinula se podvečerem z Buchlovských hor, a jako jejich vyteklé bělmo zůstávala zavěšená ve vzduchu nad tokem potoka Smraňavky, a František procházel loukami a po oblych hřebenech terénních vln viděl kráčet děvečky, jak se vracely domů s hráběmi na ramenech, jako polednice, odsouzené okresním soudem k nuceným pracím až do večera.

A František si pískal, ani nevěděl proč, tak mu ten den v samých přípravách uběhl, pískal si a kvítí vonělo, květiny otvírají srdce světlu bolesti při úplném zdraví, a dokonce něco z tymiánu, z té vzácně hostující rostliny na jihu Moravy kolem ve vzduchu vonělo, prostě zrající tráva voněla kvítím, a teprve když se František trochu zapotil rychlou chůzí do kopce, takže cítil sám sebe, jak to číšník umí, došel k svému cíli, do Boršic.

V hostinci už bylo narváno, vzduch tam byl těžký jako v maštali, kde přišlo během odpoledne několik telat na svět : Všichni mládenci ve všech místnostech hostince kouřili viržínka a ti, kteří na to měli, i tlustá havana, k nimž u nálevního pultu čichali, aby snad něco zachytili z vůně mladíčkových krecek, které na Kubě hnětou tabákové listy do doutníkového a jiného tvaru na vnitřní straně opálových stehen - nebo snad na své tmavé kůži barvy z mazhagonu ?

Co o tom kdo z přítomných věděl. František s plným zájmem tančil s jednou dívkou, potom s druhou, třetí a čtvrtou - měla ta děvčata propocená podpaždí tak zvláště - když s jednou vyšel před hospodu, kde postávala spousta mládeže, tak té Františkově tanečnici v přehnaném elektrickém světle z oken vystupovala z podpaří pára, a to ještě František jaktěživ neviděl. Uvědomil si, se svíravým potěšením, že tím odchodem z Erna získává rozsáhlé znalosti a že kdyby, nedej Bože, takováto dívka mu stiskla hlavu do svých přehřátých stehen, bez tropické přilby by tam byl František ztracen. Jak v hlubokém pralese Gabunu.

Tančil potom, díky získané odvaze z několika stopek alkoholu - tyto stopky mají jedinou nevýhodu, že po nich nenásleduje žádný plod. František tedy po několika pozřených stopkách tančil s chutí se stárkou. S první krásnou stárkou hodů, ve svém životě.

A tato v každém případě svobodná holka měla i v přeplněném sále stejné oči, jako ěařka v ložnici, ale, a to bylo důležité, jaksi celkově stříbřitější tělo, až František předpokládal, že je z nějaké zámožnější vinařské rodiny - neboť tančila, jakoby v sobě měla stříbrné struny, které ze sudu, a děj se co děj, umějí přes všechny nástrahy vyhledávat pro sebe neomylně ten správný šmytec.

Přes pot rozvířený úspěchem tance cítil František plně její voňavku, sice lacinou voňavku, ale i tak - je nutné ocenit mezi slepými jednookou královnu, která ví, kam se ukládá žezlo. A když byla volenka, stárka si pro Františka došla, a to neměla dělat. Při volence měla jít pro svého stárka, takže když spolu obtočili jedno jediné kolo, padla Františkovi na rameno tlapa, ale tlapa, jakoby se Jack Rozparovač rozhodl zákeřně odrovnat jeden málem novotou čišící čišnický frak.

Rameno Františkovi neupadlo, ale uši mu zčervenaly, protože mu do nich stárek zašeptal, na celý sál, Panáku, to je moja děvčica, nechaj toho, nebo ťa srokvám! Já ťa naučím tancovať. To poznáš! A František to poznal: Až doposud, i když byl už tovaryšem, žádnou pořádnou hospodskou bitku nezažil - tak bylo už hlavní město Moravské země zcivilizováno. Ale v Boršicích?

Při novém kousku stárka na Františka kývla, a on pro ni šel, i když se tomu sám divil, Ty nemáš strach, co, šeptala do mu ještě zčervenalých uší, obdivně a tiskla se na něj prsy, ztvrdlými, jako když lesní žínka zkamení po znásilnění vodníkem. Ano, jenom nemít strach, přesvědčoval sám sebe František, mlčky, a strhl se jek, jako když se na Olympu Zeus měnil v Býka, aby unesl

Evropu: vzduchem plným kouře proletělo několik lahví, těch vzácných plodů pozdního jara, kdy ze slunce kane sklovina na zbraně válečníků, a ty láhve srazily elektrický i petrolejový lustr, jeden po druhém - katastrofa jde krok za krokem. Každopádně v tom jeku převážně z ženských hrdel nastala tma, stárka se Františka okamžitě pustila a ten se naprosto a ničemu nebránil: tato rozumná pasivita patřila k výučnímu listu číšníka.

A bylo to také zbytečné, bránit se; František si kryl jen lokty obličej, a nebylo mu to moc platné, válel se ve střepinách lahví a sklenic a cylindrů z petrolejek, některé z kopanců nacházely až překvapivě svůj cíl, jiné šly mimo, veliké údery se rozlétávaly do střepin, z kterých měl František nyní svůj šat.

Jako kníže se válel v třpytivém fraku z rozličných druhů střepin, někdo mu dokonce chvíli seděl či klečel na hlavě a mlátil ho těžkou flaškou od šampusu, a jiní se také činili, František myslil, že se mu chce vzlykat, ale přitom začal zvracet.

Ke konci z něj strhali rukavice, motýlek i košili, a spodky, ty už v síni hostince, František stačil ještě někomu plivnout do tváře, těžkou slinu zvratků, ale nevěděl v té tmě, komu do tváře naplil, zda to byla vůbec lidská bytost a ne někdo, kdo trestá svatokrádežné přijímání, neboť vše, i to vzteklé trhání jeho celého oblečení bylo prováděno rychle a mlčky, tedy na vesnické poměry až příliš odborně a odhodlaně.

A František potom letěl vzduchem, rozhoupalí ho ve dveřích hospody a vymrštili ho do trávy a kopřiv příkopu. Přistál tam tvrdě a se zábleskem v očích, jak taková celou vesnicí očekávaná hvězdná kometa předhodů, s bělostným zádkem, věštícím slávu hodů skutečných. O toto vše ta mladistvá stárka usilovala? Se svojími diamantovými spodničkami? Se svojí vůní a nevinným chtičem? A nebo vinným, z přítmi boršických sklepů pod vinohrady? Kde se při

milostné vině hýbe všude víno v sučě, ať je z toho rozhoupaná celá krajina ?

František si vše přesně nepamatoval, jen to, jak ho ze zmatených úvah či mdlob vyrušilo opět mlno tmavého počínání těch mstitelů bez zábran: močili na něj, i to prováděli mlčky a urputně, a tím jaksi hůř, a když jejich kroky odezněly, posbíral se se vším svým úsilím z příkopu, neboť se bál, aby v tom příkopě, s hrstmi boršické hlíny ve vlasech, bídně nezašel. Jak nevinná oběť místní, nepochopitelně rozbouřené krve - která jak příliv oceánu vyplavuje nepotřeb^{nou} mrvu. A brvno z oka svého.

Se zakrváceným obličejem, v předklonu se František dopotácel k ztichlé budově hostince, těch několik kroků se mu zdálo obtížných jak Lazarovi po probuzení z mrtvých, ale v rozbolavělé hlavě mu vae správně myslelo, jako když vesmír po řetězové reakci výbuchů supernov ještě s větším úsilím vsává do sebe dech z plíc samotného Boha.

František tedy pozvedl své nahé tělo k oknu a otlučenou bradou cítil, jak rozbitým oknem proudí z tmavé hospody ještě tanečníky rozekřátý vzduch: pochopil, že za té nečekané a prudké srážky utekl i hostinský z hospody, že si snad Boršičtí navzájem vyřídili účty za mnoho trpkých let, jako bohové na Olympu před vpádem křesťanství do Řecka, a že on sám nemá odvahu vrátit se do zčernalého sálu pro nějaký svůj svrček. Snad aby ho tam ještě nezapíchl, náhodně pohozeným nožem, blyštícím se na podlaze - jako elza héraa.

Fomalou se odvrátil od hospody na náves, bezpochyby ho někdo ze tmy sledoval, nezúčastněným a zvědavým okem - podobně odcházejí z peripetií řecké tragédie už mrtví hrdinové a chór plaček jen bez mrknutí oka sleduje, kdy má spustit svůj kalný nářek. Ne nadarmo řekl Auguste Rodin při návštěvě jižní Moravy a při pohledu na šuhaje: To je Hellada !

Ale vším tímto se František nezabýval: Naštěstí měl v paměti zákruty úvozové cesty, zařezávající se do svahu a vedoucí hlavně z vesnice ven, do polí a luk. Touto cestou se potácel nahý jak osekáný strom, nahý, ale v lakýrkách, od jejichž špiček se odráželo světlo letní moravské oblohy, kdy měsíc je v úplňku a vzduch je vláknitý jako kyprý loket, který nás neodbytně vystrkuje z útulného snu ven, do chladné reality života.

A František se potácel loukami do Buchlovic, připadal si jako kráčející kopanec - v té době chodily po Brně kráčející reklamy, které se jako neforemné krabice prodíraly mezi lidmi, a kdyby nějaká firma chtěla propagovat své vyhazovače, nenašla by lepší kráčející kopanec, než jak ho představoval František v té letní noci, kdy se až mezi hvězdný prach drala vůně z posečeného jetele a otavy.

Po celé té, více než bolestné chůzi, jakmile se František přiblížil k Buchlovicím, tak se konečně rozvzlykal, protože zvracet se mu už nechtělo, a slzy čistí zrak. Konec konců, šlo se mu volně, jako kdyby poprvé skutečně šlapal po svém nevydařeném životě a cítil své šlápance sám na sobě - aspoň ho na všech těch ranách a boulích přitom netížily žádné šaty.

Nahý prošel cestou mezi zámeckým parkem a hřbitovem v Buchlovicích a mezi spícími domy - obyvatelé v nich tvrdě spali, až se domům nadzvedávaly střechy - a dorazil tak nepozorovaně k hotelu. Počínalo svítat a v síni hotelu už poklízela holka z chalup, z toho konce Buchlovic, kde byli všichni tak trochu praštění: jak Františka spatřila, počala ječet, a líp už panmámu probudit nemohla. Ta se objevila na schodech v nočním čepci s krajkami a vykřikla, při pohledu na Františka. A František se kupodivu vůbec nestyděl, před těma dvěma i před celým oploceným vesmírem, jen cítil, že je z té směsi vši bolesti a mládí nějak podivně

ztopořen, ale že to není nic nepatřičného, a vzbuzujícího údiv.

A paňmáma řekla, Proboha, ne to není možné, Františku, cos dělal! Nic, odpověděl František, byl jsem v Borčicích na hodech. Vždyť ty jsi modrý jak koniklec, řekla paňmáma a jak příjemně překvapená botanička sestupovala k Františkovi dolů po schodech. V síni rozžala petrolejku, a v jejím světle se na sebe František pořádně podíval, na to své zbité a nahé tělo, a skutečně, byl modrý jako koniklec. Je to kvítko, které voní ?

Pojď sem, řekla paňmáma a jak František v té síni doposud stál, nemohl se najednou rozhybat, jako měsíc, který při svém rychlém letu vlastně stojí, protože se neumí otočit. Ale za pomoci té holky z chalupy ho paňmáma jaksi dostrkala do separé, kde ještě seděli u karet někteří vytrvalí adjunkti, a ti na jejich příchod překvapeně zírali: jak na vstup Apollóna, nahého boha slunečního jasu, taženého v namodralém přísvitu svítání dvěma oblečenými ženami.

A Františkovi se ze všeho začala točit hlava, posadili ho na židli a do rozbitých rtů mu vlili rum, bylo to, jako když polárního medvěda někdo spálí kulmou na vlasy a jeden z adjunktů hned běžel na pokoj pro fotografický aparát, a tak jak byl František nahý, tak ho ten příčinlivý adjunkt za pomoci druhých na dvoře Hotelu Záložna ofotografoval. A druzí adjunkti, kteří tam Františka dostrkali, s ním byli také zvěčněni, a ve skupině znalecky komentovali jeho modřiny v nenačalém rozbřesku dne, v němž František vypadal jako utržená ošklivá lidská květina, která i ve slané vodě - slz? - hned sinavě uvadne.

Za některými okny Hotelu se rozvlnily záclony a František si uvědomoval, že jeho nahota je víc než dvojnásobná, jako když rytíř rozetne lásku a ty dva kusy na sebe vezmou podobu smrti a ďábla. A tancují a krouží spolu: František se s přibývajícím

slunečními paprsky začínal z toho bolestného kolotoče uvolňovat a počínal vidět sám sebe z té druhé stránky, jak se to po šoku někdy stává. Jako když cestovatel přistane u neznámé pevniny a potká tam sám sebe v přesné podobě, jak vypadal před lety.

Když ho ze všech stran vyfotili, tak raďy adjunktů vyústily v uzávěr, že by k němu paňmáma měla zavolat lékaře, ale František se unaveně bránil, protože měl strach z doktora, a z advokátů a soudů. Paňmáma ovšem souhlasila s tím, že je nutné ty hrozné modřiny pod nějakou pokrývku skrýt. Ale vykoupat ho napřed musím, řekla jiz všem tēm najednou kránu ospalým adjunktům. Pořádně ho umýt, vždyť je celý od krve. A že její starý opět nebyl na noc doma, nanosila sama do škopku vlažné vody z kuchyně, přihřáté už k snídání a pak ho v separé, odkud se adjunkti vytrousili do svých postelí, všude umyla.

Voňavým mýdlem mu i ptáčka umyla, i zadek a prdel, prostě všechno, co na sobě mladý muž má, a Františkovi se z této další nečekané péče hlava ještě víc točila. A spal potom v její měkké posteli a o ničēm nevěčěl, tak sladce mu bylo. A nezdálo se mu o ničēm, zvláštē ne o tom, jak vypadali nazí olympijští vítězové v Helladě po řeckořímském zápase.

Teprve po mnohém a důkladném zatřepání otevřel po poledni František oči, aby zjistil, hned po jejich otevření, že ho tělo bolí jako špatně rozřezaná tlačěnka, která bude důkladně sežvýkána psem, a to navíc zavilým buldokem. A paňmáma, která ho zbudila, měla už u postele připravené jeho šaty: poslala je na Záložnu ze své ložnice šafářka, když se o všēm dozvěděla, a ačkoliv je měl František tam na statku v neladu naházené u postele, šafářka jako vzorná manželka je vyžehlila, pečlivě poskládala, takže když se do nich František s obtížemi oblékl, za pomoci paňmámy, vypadal zase trochu k světu: jako hořec vytažený z propasti, kam ho strhla lavina.

A kvetl všude pod oblekem, František, a ani to nešlo příliš zastřít, a paňmáma o to zastírání ani nestála, protože měla ve své ráznosti nyní s Františkem ty nejlepší úmysly. A František se vymotával ze schodů hotelu do připravené bryčky, ani nevěděl jak, šel víc po paměti a proto, že číšníka zklamou nohy až naposled.

Jeli pak kočárem do Hradiště, paňmáma se k němu tiskla a přitom ještě zkušeně kočírovala a koně uháněli dozrávajícím jarem za Moravu k Hradišti a pod letní modrou už oblohou František všude po těle modře kvetl, do stále lepších a lepších odstínů modré zeleně, jen oči mu zářily jako pestíky a paňmáma se na něho usmívala, protože proclil krev: je to směšné, ale i muži jen v krvi o své panictví přicházejí - lidová píseň o tom mnohé ví. A kdyby byli sebelepší v posteli, pokud nepustí trochu červené, je to panictví na nich vidět, zřetelně - proto je poblíž Moravy Moravské pole, kde tolik krve už vyteklo - každá země má podobné pole přímo ve svém sousedství, protože když nepomůže pořádná hospodská rvačka, má lidská civilizace v záloze nějakou tu válku, vždy řádně řízenou a říznou, třeba s útoky na bajonet, aby mužům při tom odklizení panictví nestál civilizační proud zase tak příliš v cestě.

A v Hradišti, v Uherském Hradišti vedla paňmáma Františka k okresnímu hejtmanovi, přímo z košatiny bryčky - patrně ji na hejtmanství dobře znali, protože se tam s kdekým zdravila. A po ohlášení vtrhla hned do hejtmanovy kanceláře a zakormidlovala s Františkem do středu před hejtmanův psací stůl. Tam.

Okresní hejtman překvapeně mlčel a hleděl na ně přes cvikr, František také mlčel, a teprve když ho paňmáma začala svlékat, došlo mu, že v Ěrně by se takové slávy nikdy nedožil, a že když je hrdina uznávaným bojovníkem, mají ženy plné právo odhalovat jeho tělo. Zvláště pokud žije a umí se tím zájmem potěšit.

Po vysvléknutí Františka se hejtman krátce a suše zasmál,

Už tomu rozumím, vybilili ti hospodu, Bedřiško, no to si dali záležet, v té tvojí Záložně, zavtipkoval, Ale ne, přerušila ho paňmáma, Jen mládence ze šenku jsem pustila do Boršic na hody, pozvali ho tam, a taďy vidíte výsledek. Je na Moravě bezpečno? A okresní hejtmán, jak si Františka zálibně prohlížel, jen usykával, Ty ale umíš v té nudě člověka potěšit, Bedřiško, nezlob se, ale to jsem sám ještě neviděl. Já pošlu pro manželku.

A byl teplý letní den, František stál nahý na tlustém koberci, z otevřeného okna se ozýval z náměstí křik vrabců, schovaných ve stromech u hejtmánství, z kláštera Františkánů klínkal zvonek a manželka hejtmána, německy mluvící paní, kterou předem varovali, že jde o pohled na nahého muže, opakovala, oblečená ve stylu přísné skotské secese, Mein Gott, majn got, a k Františkovu překvapení se nechystala omdlít. Naopak, při tom obhlížení mladého těla od hlavy až k patám její oči vypadaly také mladě, jako když z krunýře hladce naprasklé skořápky vykukuje veselé a zvědavé kuře. Zřejmě i tento typ žen snese vždy víc, než to na první pohled vypadá, takto uvažoval František a stál tam před těmi ušlechtilými zvědavci jak nahý Kristus, omylem prošlý modrotiskem, a navíc ještě dokopaný jako balon z footballu.

Tak pane hejtmáne, řekla paňmáma po seanci, Za týden jsou v Boršicích hody. A ty hody nebudou. A po celý rok nebudou v Boršicích tancovačky - jistě mi rozumíte, proč vás o to žádám.

No když jinak nedáte, Bedřiško, tak gut, richtig, odpověděl hejtmán po krátké úvaze a poznamenal si něco do papírů, protože takto se chovají velcí páni v Evropě, od okresního hejtmána výš: vždy si něco poznamenají za velikým psacím stolem, a obyčejní lidé cítí, že bylo moudře a neodvolatelně rozhodnuto. Za ně.

Oblečený František obědval potom s paňmámou v hotelu u Zeleného stromu, a začínalo mu chutnat, i když musel pomalu žvýkat

a polykat: okusoval křehkou kůžičku husího stehýnka a viděl sám sebe nahého na tom tlustém koberci, jak svléká sám ze všech přítomných jedině tu okresní hejtmanku, i když nebyla už nejmladší, a snad právě proto. A v hlavě mu leželo, a nemohl to spláchnout pivem, proč o něm řekl okresní hejtman své ženě, když ta se naň dost vynadávala - absolvent gymnasia flagri! Takto se o něm okresní hejtman vyjádřil a František se teď své spoléčnice u stolu ptal, Paňmámo, vy jste na hejtmanství řekla, že jsem absolvent gymnasia?

Ale to přece není pravda, hájil se František, trochu i hrdý na svůj výuční list číšníka a paňmáma mu odpověděla, Ale Františku, jez a nemluv, dej si zať dva a nech se obsluhovat, sluší ti to. A František jecl za dva a paňmáma ho jednu chvíli hladila pod stolem, jen tak bříšky prstů po vztyčené hraně stehen.

A v Buchlovicích, v separé hotelu Záložna už na ně čekali vyslanci z Boršic, starosta a celé představenstvo obce, mluvili už s okresem a přišli s prosíkem, či spíše dojeli na třech selských bryčkách. Chtěli, aby František podepsal, že se vzdává policejního vyšetřování celé té věci, té aféry, jak říkali, týkající se něšťastného výprasku na slavných předhodech v Boršicích.

Ale František s nimi mluvit nechtěl, když ještě všude cítil, jak ho zmlátili, a paňmáma, ta s nimi také mluvit nechtěla, dokud na dřevo nevysázeli odškodné ve zlatě za frak a lakýrky a bílé rukavice, a bolestné ve stříbře za tělo nezpůsobilé k lásce a k milování, či k pouhému chození. Aco je číšník bez chůze? Panákem.

Po vyplacení odškodného Františka navštívili v kuchyni, kde dokvétal, a s rozvláchnou omluvou ho upřímně zvali na ty pravé hoddy, začínající už v sobotu večer a trvající přes celou neděli. A František jim předložené prohlášení tedy podepsal, zmodralými prsty, na zameštěném a předlouhém kuchyňském stole, když odpouštět je tak sladké, zvláště, je-li člověk chudobný. Pak dokonce musí

odpouštět - v jemném mihotání závanů ze skutečného zlata, a byl by hloupý, kdyby tak nečinil.

A paňmáma dala Františkovi nezbytné volno - však boršičtí jí zaplatili na celé dva dny náhradního číšníka - a poslala ho ležet do postele, s tím, že za vyplacené peníze si koupí fraky dva a ještě mu zbude na housle značky Cremona. A že se zachoval jako kavalír, jako svatý Álois z Gonzagy, jehož knížecí svátek se už prodíral - stačilo se trochu předklonit - skrze červenové dny, plné modré a červené barvy ze začínajícího léta, ze všech těch posledních okvětních lístků, odlétajících do ztracena vzduchem.

Pod vší tou nezvyklou chválou zapomněl František na čas, na to, že mu takto opět neznatelně hodiny červenového odpoledne zmizely dřív, než si jich ve svém kládí mohl všimnout. Šel v houstnoucím vzduchu zaplněném čárkami včel a odevšad z rozehrátých drobounkých tělíček hmyzu slyšel tikot - před hrůznou krizí i příroda krátí své dny, i kdyby to měly být ty nejdelší v roce. Ale co o tom František věděl, v onom červnu roku 1914 ?

Spokojeně, vzhledem k svému stavu se ubíral popráci už utichlou návzí, k onomu nepřilíš vzdálenému velkostatku, podvečerní oblohou nad Buchlovicemi se rozžíhaly tiché blesky, jako kdyby olympské bohyně si jedna za druhou Františka prohlížely, v dále padal ještě tichý déšť, jako vazká rosa z jejich vlasů, dávno už opuštěných a nehlazených vlasů - co smutku je v umírající ideologii, kterou po staletí přežvykovala veliká říše: z Buchlovického farního kostela nad prohlubní vesnice se ozýval hlas zvonu, vyzývající k večernímu Anděl Páně.

Pod roztřesenýma nohama připadala Františkovi země teple zapařená, a vystupovala z ní pára jak ze spařených brambor, rozmačkaných děvečkami před prasečími chlívky, odevšad se ozývalo kuňkání žab, soumrak se lehce kladl do pozlacených větví od

červánků za parkem vily Buchlovického zámku, kde právě usedala k večeři rodina říšského ministra hraběte Berchtolda - ten soumrak byl zamodralý jako odstín Františkovy pleti pod řasami a pod zadnicí.

A nelze vynechat, že jak šel František podél zdi zahrady zámku, šla proti němu Štefinka Danielova, která nosívala květiny ze zahradnictví do Hotelu, a usmívala se naň, z dálky, aby jí úsměv víc a víc hloupě tuhnul na rtech, když se k Františkovi přibližovala. A když se zblízka na Františka překvapeně zadívala, jak na slimáka bez ulity, tak jí také s přiblblým úsměvem minul.

Než vstoupil František do hospodářské budovy velkostatku, zvedl se vítr, omámený z vůně pokoseného sena, a František velmi pomalu vystupoval do schodů, opíraje se o ohmatanou zeď schodiště, šafářka se otáčela v kuchyni, jak bylo jejím zvykem. A sama začala, To jsem o vás slyšela Františku pěkné věci. A František těžce došel na lavici vedle kamen a poděkoval, Děkuji vám za ty šaty, jak jste mě je poslala, Ale, řekla šafářka, To je v pořádku. Nemáte hlad, dodala, Ne, na jídlo nemám pomyšlení, odpověděl jí František, když pohlédl na její velké tělo, Já si jdu jen lehnout, dořekl.

A prošel potácivě kuchyní, zavřel za sebou dveře do ložnice a oblečený se natáhl na neodestlanou postel. A na hodinu či dvě snad usnul, nebo se propadl pod nepevný škrálop mrákot, pokud se nad střechou neozvalo mocné zahřmění hromu, jako když někdo z oblak spustí trojštěží z hlíny na náves, kde se po tom úderu zvedl okamžitě prach. A opět zahřmělo a vítr vrazil do otevřeného okna, záclony se vyduly a šafářka vstoupila do ložnice, velice rychle okna zavřela, dokonce stáhla i rolety, a v málem dokonalé tmě, prosvěcované blesky, opřela se o lenoch vysoké židle u Františkovy postele a řekla, Františku, já se tak bojím bouřky.

Ano?, odpověděl jí rozespale František a cítil v ústech pachů první letní bouřky jako pachů ze všeho jídla, co za ten den spořádal, a ze všech ran, co v noci obdržel, a šafářka se ho přitom ptala, Rozsvítím, Františku, ano? Bromničku! Tak nevinné názvy věci rozpřahují náruč: Ale ano, rozsviňte, odpověděl jí František a šafářka z bachraté zásuvky pod prádelníkem vytáhla tlustou svíčku a zapálila její knot, jako kněžka, která za bouře zná všechny odpovědi na své otázky.

Nad střechou se hrom řadil za hromem, byla to opravdu pořádná první letní bouře, kdy mraky ze sebe dští mizu vytaženou ze stromů. Potok Smraďavka se snad vyléval v lijáku ze břehů a naplňoval údolí Buchlovic svým zvláštním pachem - jako když se zpocená selka umývá po práci v malém latoru a celý dům její činnost na nose pociťuje.

A šafářka se nad svíčkou snad modlila - a co dělají ženy nad malým přítulným plamenem, když bouře rozechvívá zem? - několikrát se pokřižovala a pak šla a zastrčila rezantně tu zástrčku na dveřích, až se měď na bílém podkladě laku zableskla jako soukromý blesk, přešla s hořící svící ke své posteli, postavila jí na štíhlý noční stolek a v jejím mocném plameni se začala svlékat do naha.

Prsy měla velké a pokleslé s naběhlými oválnými bradavkami a černě klína jí sahala až k pupku, rukama si sáhla do vlasů a přehodila si jejich mocný proud přes obličej, a v jejich mastném mlčení na Františka beze slova hleděla. Tmu rozžal další předlouhý blesk, takže František vše přesně viděl, jak v magneziovém světle u fotografa, a při následujícím mocném zahřmění se vrhla šafářka k jeho posteli, s nárazem kolen poklekla k posteli a přitiskla mu prudce hlavu na okopanou hruď.

František zasykl bolestí a ona sténala, Já se tak bojím, ach, Franci, já mám takový strach, a sevřela Františka v mocném objetí jak takový neuměle oblečený rampouch, který umí vyklouznout z šatů i s bolestí jiných, umí jí chladivě vytrhnout z jejích těla a přeměnit v páru, která stoupá ze zadků při horlivém milování.

A ta žena sténala, Franci, ach, Franci, já se tak bojím, a bouře pomalu přetékala přes smutek hromů a její tělo se chvělo chladem, a něčím neurčitým, a František ležel sevřený v jejím objetí jak obolavělý rampouch, bouře odcházela jak na chůdách, aby už jen chvílemi otřásla zlověstně krajinou a ona se pod svými vlasy chvěla chladem, až otvírala ústa, pak náhle vskočila do Františkovy postele a přetáhla přes oba peřinu, to vše s nečekanou mrštností vpádu, ale František toho přece jen využil a obrátil se k ní ve chvíli uvolněného objetí zády.

Ona mu zajela rukou do vlasů a zašeptala, Ty můj Kryšpínku, ty můj svatej Isidorku, a František ani nedutal, jak se bál dalších jejích pohybů, a pohybů jejího manžela a pohybů všech mužů i žen v té rodné líše Slovácka, Hornácka a širokého okolí Velehradu. A protože František ani nemukal, jen obolavělou bradu si schovával do pokrčených klop svého saka, chytila jeho ruku a po překonání krátkého vzepření, kterým se bránil, dala si ji do rozkroku, takže František přes bříska prstů vnímal ten teplý a dokonale zavlhlý kartáč žíní. A když se snažil svou ruku z těch stehů vytrhnout, zašeptala mu zezadu horce do ucha, Ale Františku, co to děláš, vždyť jsem ženská.

A nic už Františkovi nepomohlo, ztrácel dech v záplavě polibků shora jako zelenomodrý vodník tonoucí v křídovém moři, nic mu nepomohlo, ani to, že nespolupracoval při svém svlékání, ani že necítil nic než bolest při jejím rajtování po celém pohmožděném

těle - podobně sekačka vlečená odhodlanou kobyloou plnou síly nerespektuje ani na okamžik modrá kvítka koniklece, ale projíždí rozsáhlými loukami poprvé, podruhé až natřikrát, posečená oteva klesá do zapařené náruče země a odvěďad se zvedá tma.

Tak František po hodině či po třech hodinách opět usnul, za bolesti celého těla, v jehož modré barvě se její polibky ztrácely jak v moři malátném po bouři - a jeho slast byla vyvlečena z jeho těla jako nit z prázdného ucha jehly až kamsi do ztracena...

K ránu, když se nahý František krátce probudil a zahlédl světlo svítání, rozcupované skrze stažené rolety, tak tedy k ránu, v jejím napůl měkkém objetí ukojeného spánku, se enopem vlasů šafářky poblíž svých úst, pohlédl František na svůj úd a zjistil, že ho má neuvěřitelně oteklý, jako když někdo odseklým stéblem trávy nafoukne žabáka i žábu k prasknutí, až se vznášejí jako měchýř bolesti nad hladinou a nemohou se potopit, při sebevětší námaze noh, pod hladinu vědomí.

František zavřel znechuceně oči, aby snad svoji partnerku pohledem neprobudil, a pochopil, že otekl celý on, tak bytostně, jako muž, který vždy ztloustne, když pochopí, že byl hned poprvé a přitom navždy použitý - jako náboj, který neodvolatelně minul cíl, a ten, kdo mu dal směr, buďe zabit v odvetě, protože chtíř si takto předstává, když si osedlá lidskou bytost a neptá se na její předběžný souhlas, co vlastně ze života odstranit, a kam uhodit s veškerou svojí silou.

Jakmile se potom František potřetí probudil, k jedenácté a do plného dne, naštěstí v už prázdné posteli, oblékl se velmi tiše do opět pečlivě poskládaného oblečení, tak, že by na něm nikdo nepoznal chvat nočního svlékání - s obdobným chvatem odzbrojují ženy svého anděla strážného, ve chvílích, když pustá noc jim hrdlo svírá, až se mění celé v chřtán. A František se ohlířel

kolem sebe velmi tiše, jako gepard s myšlí před útekem z domova, protože se bál, aby šafářka, pohybující se snově v kuchyni, za pootevřenými dveřmi, čárka, nechtěla i přes den.

V okamžiku, kdy vyšla na dvůr, prchl František z té správní budovy velkostatku a šel raději na Hotel, i když měl ještě to zasloužené volno. Ale paňmáma ho v šenku nechtěla, jen si ho zkoumavě prohlédla a sňala mu ze saka několik dlouhých mastných vlasů, Uprav se, Františku, řekla mu, a měj už konečně rozum v hrsti. A ne někde jinde. V šenku tě nepotřebují, a na co, ale jestli chceš, zajdi do skleníků pro květiny, to patří také k obsluze hostů, než bude oběd, a František šel.

Edyž proklouzl hlavní bránou s okovanými pávy do zámeckého parku, nějakým nově zaostřeným zrakem viděl velmi přesně, jak cizokrajné rostliny stojí hrdě pod předpolední sprškou z hadice zahradníka, jak se poč tu vláhou chvějí jak štíhlé chovanky z penzionů, vědomé si finanční moci svých papíneků a hrdé na to, že i v předpoledním slunci jsou orosené jak za ranního vánku.

Na konci parku, u skleníků potkal František Štefínku, šla proti němu pod převislými stromy a nesla v náručí aspoň třicet bělorůžových karafiátů, jak nevěsta přestupující práh první lásky, ten vysoký práh, přes který dívky přenáší vůně pošlapaných květin a několik palčivých trnů, zapíchaných v pátěři

Kam jdeš, zeptala se Františka, tato dívka, jedna ze třiceti mladých buchlovických žen a holek, zaměstnaných v zámeckém parku, Kam jdeš, ptala se, a jako kdyby bláznivý cherub kousl Františka do uší, tak se on sladce a nečekasně roztrnul, nad tím jejím překvapivým tykáním a nad tou skvělostí, která ji obklopovala jako shrnutá pláštěnka z malé, zahradní duhy.

Kam jdu?, zeptal se František, sám překvapený tou otázkou - na každého mládence čeká v životě jediná otázka, položená

většinou v tu nejméně vhodnou chvíli - ale získá i při jejím správném zodpovězení výuční list? Lásky? Tu vstupenku do plnohodnotného života? Která se vydává v okamžiku zemětřesení a rozestupující se země? A František odpověděl: Kam jdu? Jdu pro modré květiny, to řekl té Štefince, a ona řekla, Já ti je natrhám.

Šli spolu do skleníků a tam, kde bylo plno jiných dívek, a také plno pralesní vůně z rozmělněné hlíny, tam se Štefinka při odřezávání květin dotýkala Františka útlým oblým bokem a byla pružná při těch pohybech jak stonek koníklece.

Nesla mu potom květiny v náruči a zdálo se, že jí v těch květinách vyrůstají ňadra, ale tak, jako by pyl z pestíků byl tím nejlepším pudrem pro dívčí pleť, a přizpůsobovala se pomalé chůzi Františkově tak dokonalým způsobem, že spolu stáli dlouho při zadním východu z parku, a když František položil ruku na kliku branky jako na pařát páva, zeptala se ho ta Štefinka modře, protože ne moudře, A co mi dáš za doprovod ?

Pusu, řekl jí František a když jí políbil, rychle si uvědomil, jak je oteklý a kde všude, a že potopit se do něčeho beze smyslu je cílem porážky, a přitom je to žádoucnější, než kdokoliv jiný chápe, a že toto potápění beze smyslů prožívají i veliké říše ve chvílích své únavy z nekončících vítězství, z těch, které zjenukem zvětšují skulinu v rakvi, obšpané kvítím z celého vesmíru.

Pusu, odpověděl rychle František, svým rozkousnutým jazykem, a když jí políbil, jí se zatemnily vlasy, políbil jí znovu a ona ho k sobě stiskla, neuměle a přesto účinně, a mnohokrát mu pusu oplátila, až František pocítil ~~ix~~ plnou chuť úplně spolknout tu velikou slinu bezpodmínečné kapitulace, až do dna, odložil kytici do výklenku zídky, a šel doprovodit Štefinku zpět, celým parkem.

V místě, kde snad vůně květin měla svou klauzuru, a kde se ocitli, ani přesně nevěděli jak, v tom cípu parku se posadili na

pěstěnou trávu ve stínech stromů, Štefi jí tam předtím po kole-
nou vždy vyžínala, posadili se tam spolu do pěstěného pažitů pod
úkrytem větví těsně nad zemí, odkud viděli jen na podlouhlé je-
zíčko, napájené vodou ze Smraďavky. Kao viděl je, to nebylo pod-
statné: Štefinka ulehla a dala si ruce za hlavu a František
spatřil její orosené podpaždí, jako když se rozevře kalich vzác-
né rostliny z rašelinišť, která je příjemně masožravá.

Na jezírku nehnutě kotvila bělostná loďka mladého hraběte
Berchtolda a veďle ní se vyhřívával ve stéblech rákosí, prorážejí-
cím nehnutou hladinu vody, plnohodnotný křtůč slunce - a Štefi
stáhla Františka k sobě, a slunce jí leželo v hebkém ochmýřeném
krku, políbil jí a ona mu vjela rukou za uši a na týl, kde mu
prsty stláčela pořezanou kůži od střepin, a šeptala, Chceš si to
zkusit, já jsem to ještě nikdy nedělala.

Ne, nechci a ani nemůžu, myslil si František, ale usmíval
se a mlčel, a slina bezpodmínečné kapitulace mu už vnikala s ci-
zím jazykem do úst, mlčel, jak ho ona tiskla k sobě a rozvírala
nohy, dlaní volné ruky ho chytila za půlku volné zadnice a nehty
mu zatínala do týlu, a co Františkovi zbývalo, než opět s bolestí
v sobě a v ní a s ní se zdařile svíjet, aspoň na pohled, na tom
pěstěném pažitě pod převislým stromem, nad nímž slunce krvácelo ja-
ko zraňovaná panna a zoufalý mladík, za sevřeného dechu poledne.

Ne, František nikdy netušil, že takto lze smíchat mileneckou
krev, jako v řecké báji, v níž Evropa kousala býka do nozder. Je
skryt budoucí osud kontinentu v milostných bájích? V původním zpě-
vu? A tak Františkovi stékala někde pod šaty jeho a její krev, za
chůze, a kdyby nebyl mladým mužem zkoušeným před komisí z elegant-
ního pohybu tak, aby hosté případnou bolest obsluhujícího nepoznali,
nedokázal by František z toho parku ani vyjít, odkud ho Štefinka
znovu doprovázela k zadní brance, aby ho tam štípala do paže - snad

na tom místě právě chyběla Františkovi poslední modřina, a on jí tam měl zapotřebí, jako když panna zapečetí dopis zkušené ženě, s mnoha díky za to, že i její život byl tak správně otevřen.

Paňmáma Františkovi v šenku řekla, Tebe ale ta donesená kytice zdrbla, nevím hochu, zda bych k tobě neměla přece jen zavolat doktora, ale raději ne, takhle se mi víc líbíš, a holka z chalup už mezitím dávala kvítka do váziček na stoly, adjunktí obědvali, najatý číšník se otáčel s talíři a paňmáma oslovila mlčícího Františka, Nechceš zase usnout v mé posteli, ale líp ?

Jak líp, zeptal se František a někde v strnulých lýtkách se mu rozechvívalo to nekonečné zděšení, které pravdivě mladí muži cítí, ve vzácných okamžicích - že je nutné i z milostných bitev utíkat, a ne naopak, aby v tom víru ze zralých kopřiv nezašel mladý člověk dřív, než umře. Jelimánku, odpověděla mu paňmáma, Ty slimejší, a krytá markovací pokladnou mu tam hmátla přes kalhoty, až František upřímně zaúpěl a adjunktí pozvedli hlavy od talířů, Co je ti, zašeptala šéfová, Vždyť se k tobě chovám brilantně, ne, tak co. Ale já nemohu, paňmámo, já skutečně nemohu. Nevím sice, co po mě chcete, ale já jsem úplně vyřízenej, jak automobilista, když mu kola odpadnou, sténal František, Věřte mi, paňmámo.

To se poddá, řekla mu paňmáma, Copak seš hrabě, abys mluvil o automobilech? A vysouvala se z míst za pultem markovací pokladny a František jen zoufalě opakoval, Opravdu, šéfová, mně je špatně, skutečně je mně špatně. Tak to tedy v nepravý okamžik, klučino, odpověděla mu šéfová a dodala, Hybaj. Nahoru a přede mnou - jen se běž pěkně vyspinkat, dřív ze mě strach mít nemusíš, chudáčku, a postrčila ho do ramene, buclatou pěstí, jako matka gaučů z pampy.

A František šel po schodech nahoru, do její ložnice, kde byly obě postele vysoko zastlané, jako pomník, protože šéf si svůj denní spánek odbýval někde jinde. A František zjistil, že na dveřích

není zevnitř žádná zástrčka, ani klíč netrčel v zámku, a tak se nevysvlékl, naopak, vyplížil se zase z té voňavé ložnice ven, sestoupil ze schodů a ve vhodném okamžiku vyklouzl z Hotelu Zéložna jako záložní aspirant únikových manévru. Ven, do žáru popoledního slunce, v němž se zkoušejí před premiérou podpisy pod kapitulaci archy - a mladí muži v uniformách ztrácejí sličnou sestru, smrt, která nejlépe žhne při slávě umírání za vlast.

František se plížil tím nejvíc znaveným krokem číšníka ve stínu zámecké zahrady, dotýkal se břichy prstů parkové zdi, a až za hřbitovem, za renesančním kostelíkem nad jámou plnou kostí z dávno pohřbených křesťanů po morové epidemii, tam si lehl na mez, do huňaté trávy. Chvillemi zavíral oči, a chvillemi hleděl na vzdálené hranaté rysy Buchlovského hradu tam vysoko na kopci, na jeho obranné obrysy utopené v záplavě lesů - domov, to je místo, kde vaší obraně rozumějí.

Až když se František dost vyležel, zaslechl z blízké zeleně, ne snad ráje, ale obyčejného venkovského zámeckého parku, jakési výkřiky, rozdychtěné výkřiky, jejichž tónina mu byla známá. Neuměle povstal a dobelhal se ke zdi, a viděl, v třaslavém světle beze zbytku zaplněných hodin po poledni, kdy pestíky se uvolňují z květin, jak z boční branky zdi v parku vyběhla do zámeckého zahradnictví Štefinka a za ní běžel třináctiletý syn hraběte Berchtolda Zigi, křičící s dýčkou v ruce, Nám taky pusrle, hýr taky pusrle. A Zigi dostihl Štefinku mezi hlávkami salátu a povalil ji šikovně na stočené rohože u skleníku, a ona ho tam objala, smála se a tiskla ho k sobě a líbala, jak pysčky fauna odervaná květina.

František se od té zdi odlepil, v dostatečné dálce a začal se belhat pryč, doufal, že naposled, od toho pohledu - mnohdy je pro jas života rozumnější přivírat oči i za plného dne, František se plížil kolem hřbitova zpět a stíny stromů ze zámeckého parku

ho laskaly v jemně modré tváři, a když míjel hlavní zámeckou bránu, spatřil skrze vytepané pávy, jak tam po křupavém písku příjezdové cesty chodí sem a tam, s knížkou v ruce, nejstarší Berchtoldův syn Alois, student práv a politických věd na universitě ve Vídni, a protože ten znal česky a byl vždy slušný, František prošel za ním pootevřenou branou a v stovkách propadaných mincí ze stromů ho oslovil, Nezlobte se, pane hrabě, ale bude vás to stát peníze, váš bratr Zigi tam právě v zahradnictví znásilňuje dívku, která byla moje, a on má přitom dýku !

Cože, zeptal se ten překvapený mladý hrabě Alois, Ale nic, odpověděl František už znaveně, Běžte se tam jen podívat, dřív než dojde k nejhoršímu. A otočil se, František se už otočil jako měsíc, kterému se to napoprvé bezchybně povede až po katastrofě Země, kdy na ni vystrčí svou naprosto modrou zadní tvář, František se otočil a šel po té příjezdové cestě ze zámeckého parku ven, aby svoji chůzi ukončil až v Brně, v náruči mamčině, ale jen na neuvěřitelně krátkou chvíli, takže ani kolik Štefince zaplatili, ani to se už nikdy nedozvěděl, i díky politice ministra zahraničí hraběte Berchtolda, který mu umožnil odjet, za několik týdnů po odhrnutí modré tváře života v Buchlovicích, do Haliče střilet Rusy.

A neopakovala se tam jeho cesta z Buchlovic do Boršic, z bodu B do bodu B a zpět, bohudíky za to: zanedlouho mu tam Rusové rozpárali bajonetem podbříšek tak, že vyzvracel svůj mladý život do příkopu, do povadlé trávy. Ale přece jen - i díky těm dnům stráveným v Buchlovicích v době, kdy se tam na zámku málem rozhodovalo o osudech Evropy a světa pro dvacáté století - díky všemu tomu přispěl i František, svým nepatrným přínosem a mimovolně, že ztupil jeden bajonet, k naprosté porážce Rusů v té dávné, ale pořádně zlé světové válce, takže se od těch dob každému takovému konfliktu mimořádně vyhýbají, až ztrácejí tvář a modré holubici míru přitom vypadává ratolest ze zobáku. Nebo je tomu naopak ?

S t r a k o n i c k ý d u d á k
aneb Selhání

Tylův Strakonický dudák začíná rozpravou o muzice. Muzikant, který se strefí do módy, vydělá prý ve světě pěkné peníze, i kdyby hrál třeba na duďy. Tím je uvedeno Švandovo téma: vydat se do ciziny, zbohatnout a vzít si Dorotku. Její otec mu ji totiž odmítá dát, ne proto, že Švanda nezná otce ani matku, ale že "nemá krajíc jistého chleba", ani jako "dost miserný pacholek". Hajný Trnka je zkušený muž. Ví, že lásce nejde poroučet a že dcere od Švandy neupustí. V samohlavě hodnotí svou otcovskou zásadovost z odstupu: "Budeme tak dlouho na moudrého hrát, dokud nějakou hloupost nevyvedeme." Snad by s ním tedy byla řeč, zato se Švandou ne. Věří, že hudbou získá tisíce. Posledních pochyb ho zbaví nadpřirozená moc. Jeho matka Rozava, kdysi lesní panna, jež za svou lásku a za její plod pyká v podobě polednice, nechala sice dosud syna kvůli mravnímu zdraví záměrně zakoušet chudobu, teď však dojata soužením milenců vyprosí na svých sestřích, aby do jeho dud vkouzlily hlas pohádkové lesní říše, který by zaháněl smutek, probouzel veselí a zabezpečoval odměnu. Dárkyně připojují podmínku: Jakmile obdarovaný na svůj nástroj zakleje, kouzlo se zruší. Švanda neváhá a odchází. Rozava si na své panovnici vykládá právo syna doprovázet a je za to ochotna snést další trest - stát se divou ženou. Protože jí není dovoleno řídit synovy vášně, buče jeho cesta zouškou a lekci.

Svět je názorný, ale i zlomyslný učitel. Na jedné straně nabízí příležitost k vydělku a slávě, na druhé straně kolem toho navrší neřešitelné problémy. Úspěšný umělec je naivní. Přijme za manažera nedostudovaného příživníka Vocilku, svěří mu pokladnu a veškerou důvěru a upadá pod jeho zhoubný vliv. Aby to dramatik předvedl, přivede se Švandou do ciziny osiřelou Dorotku. Ta se Vocilkovi nehodí do plánů pro svůj zájem na domově, na Švandovi a koneckonců i na stavu jeho financí. Konflikt vrcholí, když Švanda uzdraví smut-

nou princeznu a dostane od ní nabídku k sňatku. Nechce ani podvést Dorotku, ani riskovat princeznin hněv. Nejraději by utekl. To však neudělá jednak proto, že se události valí jedna za druhou, jednak proto, že Vocilka je ve střehu. Dorotka pronikne do paláce, aby se dověděla pravdu o pověstech, že se princezna a český dudák budou brát. Vocilka za přítomnosti svého pána označí dívku a jejího průvodce za blázny a dá je odvést královskými strážemi. Švanda se při tom chová zcela pasivně, "jako strnulý". Ohlíže, až je Dorotka odvečena. Vrhá se za ní, neboť mu "srdce pukne a vyletí žebry, že ho do smrti nenajde", Vocilku obviní z pokušitelství, ale věci se proti jeho lepšímu já doslova spiknou. Do zálu vtrhne princeznin zhrzený nápadník s ozbrojenými, v rámci palácového převratu pošle Švanda do vězení, případně na šibenici a Vocilku do vlasti, aby tam oznámil, "že se tu stane takovou mírou každému, kdo se opováží křeky své do našich zemí za podobným cílem obrátit".

Dramatik se snažil najít pro Švandovo jednání polehčující okolnosti, ale přesto je zřejmé, že hrdina ve zkoušce neobstál. Pokušení kariéry a strach byly silnější než láska. Zachráně se sice z vězení a vrací se domů, ale trápí se, flánuje, a když se v hospodě setká s Vocilkou, přiznává, že na dně jeho smutku je vědomí zrady: "A když si na to vzpomenu - to cítím, že můj život za nic nestojí - a že je nejlíp, když ho probiju - někdy bych si oči s hlavy vytrhal." Desperát ovšem tím snáze padne za oběť úkladům. Vocilka vyslechne vyprávění o kouzelné moci dud, které omráčily dokonce i vězeňskou stráž, a chce je ukrást. Rosaviny nové družky, divé ženy, mají zkáru dokonat. Pod záminkou výdělků vylákají dudáka o půlnoci na popraviště, kde v zajetí temných sil zahyne na těle i na duši, nebude-li do kuropení vysvobozen čistou pannou. Rosava pořádá o pomoc navrátivší se Dorotku, ta jí vyslyší, všechno dobře dopadne a Švanda se dá na pokání. Nejprve sloves: "Ó nech mě číve ruce a nohy ti zulíbat! Ty jsi

můj strážný duch, a dělej co dělej, teď se od tebe nehnu. Starat se budu o tebe - [...] Dneska jsem dostal za vyučenou - a ty zlořečené dudy pověsím do komína." Dorotce to nestačí: "Zahod' je raději, abys je neviděl, abys neupadl zase v pokušení. Já budu naši vrchnost prosit, aby tě udělala hajným - kus políčka mám také - " Švanda na to přistoupí: "Jdi si ke všem všudy, ty zpropadený měchu, beztoho vězí v tobě deset starých ďáblů! /Hodí dudami o zem - kolem se rozlehne pronikavý zvuk./"

lekcce skončila: Hrdina prohlédl, kouzlo splnilo svůj účel a přestalo působit, Vocilka ukořistil nástroj, který mu k ničemu nebude, Rozavu vezme panovnice na milost a dovolí jí pečovat o syna. Na toho je teď už spolehnutí. Jenže proč? Že se zřekl divné muziky? Věze-lo v ní skutečně deset starých ďáblů? Zněl v ní přece nejen sen o zbo-hatnutí, ale i mýtus rodné krajiny a pramen radosti. Byl to dar, kte-rý vymyslela a vyprosila matka, několikrát pro své dítě trestaná, od něho zatímto zahrnovaná rouháním, a přesto i v nejtěžší chvíli bezmezně oddaná ochránkyňe a Dorotčina inspirátorka. Že by jej vě-novala s tajným výchovným úmyslem, aby si syn na snadném zisku po-pálil prsty? Text se o tom nezmiňuje. Naznačuje naopak, že matka sy-novi důvěřovala. Cítatně i na očarovanou píšťalu se hraje poctivě a s námahou. Zvláštnost spočívá pouze v tom, že "můžeš do jiné dejmat, ať ti oči potečou - však to z ní nevydejmáš, co já z téhle". Švanda se tedy znovu prohřešil: Neví, komu vděčil za zázrak, a kleje na něj. Naplňuje kruhové schéma příběhu, ale ztrácí vnitřní logiku. Jeho soudření je pochybné: obsahuje vedle kocoviny i výaluvu, ne-spravedlnost a sebeklam. Vždyť vada vůbec nebyla v dudách, ale jen a jen v muzikantovi, který je navlékl a neunesl. Jeho selhání se dá pochopit. Morálka, která z toho vyplývá, je ovšem hořká jako každá ctnost z nouze a těžko se s ní dobývá plný harmonický akord.

Pokoušela se o to dobově oblíbená vídeňská pohádková komedie, která hořkost a kocovinu sčrněla shovívavostí, porozuzněním a melancholickou skepsí a kterou Tyl znal a inscenoval. /Jen pro srovnání: Autentická pohádka vyznívá obvykle zcela jinak. Její protagonista svět překoná a zmůže a potom se svobodně, hrdě a rád navrací, odkud vzešel./ Původní česká dramatická tvorba v roce 1847 si však ukládala povinnost symbolického, patetického a optimistického závěru:

"Rosava: Jakož nově narozený den

Tento z lůna tanného se vine:

Takž i vám teď nový život kyne

Věrnou láskou navědy obležen."

Nešlo totiž jen o milenecký pár, ale také o konstituující se národní kolektiv, který úspěšně integroval problematického jedince. Šlo o poznání, že se má muzicírovat a žít ve výtčených mezích. Hlas, který pochází z nevysvětlených a neovladatelných zdrojů, může být nebezpečný právě tím, že je krásný a účinný. ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ Zneužívají ho podvodníci a zlí duchové. Každý si ho jednou provždy zbavit: sprovodit jej ze světa.

Pointa Strakonického dušáka následkem toho zřetelně odstává od příběhu. Dramatik jako by pozapomněl, co řekl předtím. Vytvořil člověka příliš živého, který by nedostatečně ilustroval ideovou směrnicí. A protože v předrevolučním společenském zápasu na ní záleželo víc, musel spisovatel svého hrdinu opustit a zapřít. Selhali oba v podobné situaci. Jenže jeden měl z toho výčitky svědomí, kdežto druhý programové zadostiučinění. Polemika o charakter českého člověka a umělce, skrytá ve hře, nechtěně zasahuje svého autora.

V literární produkci vynořující se bezvýraznou šedí na sebe občas upozorní na první pohled nenápadná kniha, která se kupodivu stane číslí jako českým bestsellerem, aniž je to veřejně vyhlášeno. V poslední době se to týká romány Jany Červenkové Semestr života, o níž se mluví jako o něčem mimořádném. Vyšla v edici MF Třináct, která je určena mládeži a nemá látku uměleckých zárodků vyvanutou příliš vysokou. V roce 1976 už ta autorka vydala románek pro dívky Krok přes práh, dobře napsaný příběh, nevybočující cyklus z řady románů, jenž má stejně jako detektivka svá neporušitelná pravidla. Na spisovatelčině kontě jsou ještě dvě knihy: Čtyřlístek pro štěstí z r. 1969, rovněž dívčí román, a By dva z r. 1976, vyprávění pro děti od pěti let.

Na Semestru života nás upoutá hned vnější fakt: text byl napsán v r. 1971, ale vyšel až po deseti letech - loni. Evidně musela tento svazek doprovodit redakce doslova, který vysvětluje pověstným Richovým konceptem, o vlastně jde, totiž že přece nejde o nic. Špatně to opravdu není běžná hračka na krátko. Čin se tedy kniha vynikla ze zaběhané nakladatelské rutiny?

Zklamán bude každý, kdo bude hledat nějaké odvážné kritické výpady či senzační odhalení temných společenských zákoutí. Ale stejně v ní nenajde uspokojení literární labužník, uznávající pouze nadprůměrné umělecké kvality. Semestr života je psán ve vylehčeném stylu ich-formy a nese ho vyprávěččina ironie a sebeironie, leckde vede snaha o obranné vyjádření k poněkud osabelým přirovnáním, jinde zazní jakási baladická nota, hlavně v závěru. Nejsou to ale žádné estetické hody, i když někde není slovesný výraz pod úrovní literárního hoihoťného textu. Svůj příběh vypráví mladičká učitelka a dialogy jsou poznamenány žirovskými a mládežnickými slangem, hovorovost slovesných prostředků strhává do spisovné češtiny zcela přirozeně

a posuzuje tak celou stylovou rovinn knihy k současnému mluvnímu úzu mladé generace. Jinými slovy, styl knihy odpovídá námětu, vyplývá z něho jako jeho přirozený "výron".

Ké zaujala kniha především tím, že objevila a živě umělecky vy-
 slovila naléhavý a přiznaný problém naší společnosti, jinak všeo-
 becně tutlaný. Iróničt, že ~~žánr~~ ^{její námět je} (obvyklý) generační spor, a běžná
 stránka kládí se zápečnickým maloměšťáctvím, jen dobově codifikova-
 ným, by byla pouhá fráze. /Do těchto souvislostí dává kniha doslov,
 což lze pochopit, chtějou mě právo na každý dovolený prostředek/.
 Tato jeová stránka by však jen zakryla polistatn, aipéli bychom
 na povrchu a nepochopili celý význam příběhu.

Tak tedy: do pohraničnického městečka Vraná přijíždí hned po abso-
 lutoriu vysoké školy z Prahy učitelka /na učitelsku/. Městečko jí
 novitě nijak nadšené, nemá pro ni byt, kolegyně ve sboru k ní sa-
 chovávají odstup a vůbec jí nepozahají, pak musí bydlet ve spulub-
 ce v sousedství manželů, kteří jí špatují. Zvláště on, bývalý čis-
 ník, nyní důstojník, je výlepek socialistických ctností, bádlost a
 ostrážitost sama. Pedagogická novička začíná ovšem s kladietvým
 nadšením a chce být žákům kamarádkou, řídit se moderními výchovými
 zásadami a nedat se utahat praxí. Rok této praxe však skončí kra-
 chem, ideály se válejí v blátě. To by snad nebylo tak zlé, žlo by
 začít znovu a líp, zkušeněji. Horší je, že v blátě - doslova a do
 píacane - skončí celý učitelskín život. Zlozila se a ztratila nejen
 všechny pedagogické iluze, ale jakoukoli naději, že se dá žít sro-
 lupně ve společnosti, jakou tu poznala a s kterou se není s to zto-
 tožnit. Io zášiclnějí partou opilých závosníků se její příběh ase-
 vírá tímto božkési slovy: "...to, čem tak lehkovysalně říkám na-
 dže, je jenom věčně se opakující alibi, to soufalé namlouvání si,
 že po nás přijde někdo lepší a nadřejší, než jsme my..."

Kedš se říci, že by k tomto tragickém finále všeobny episodie

ké nitky vedly. Vypravěčka má přece mysl pro sebeironii, zdá se tedy, že jí nechybí sebevědomí, jímž překoná nezdary, jež do jisté míry musí obtahávat. A přesto je toto ukončení zcela organické a nutné, má-li příběh dostat svůj mysl.

Kaše hrůzka by se sice chtěla "vnéstnat" /její výraz/ do tohoto malostěta, ale nedovolí jí to její povaha a její představy o tom, jak být důstojně, čestně a svobodně. ^{Psychiatr} ~~Základní~~ by jí asi označil za nestandardní osobnost a navíc difíciální, běžně se o takových lidech říká, že jsou "průsviháři". Začínající učitelka není prostě žádná paticička, jež se umí přizpůsobit, ona se nebrání městu, ona na ně naopak útočí. Chce je "rozhoupat jako evon", "znovu si je vymalet", tj. dát mu jinou podobu než má, zbavit je jeho přiznanosti, strachlosti, falše a škole chce vtisknout místo každodennosti světeční rás atd. Ale město ani škola se nechtějí dát, trvají ve svých stereotypech dál. Proto si vypravěčka umyvalí "hru", kterou by poboula lidmi nebo je v některých případech prostě usvědčila z hlouposti a ziskosti. Uvěřejní např. inzerát, že prodá motocykl, takže k ní chodí mnoho mladých mužů, což přivede její čilhavé sousedy k zbtailosti. Křtočí si ve vlnárně na magnetofon "hink lokála", který si doma patří, aby je vyprovokovala ještě víc. Ale co je horšího, ona se spřátelí s místním farářem, který pár dětiček, jež má, kupodivu dovede ukázat a má u nich autoritu. On sám je filozoficky vzdělaný a učitelka ke svému údivu sjišťuje, že nejen v Praze, ale i v takhle zapadlékové se dá žít na myšlenkové úrovni, což je ovšem její koleginé nepřístupné. I tato provokace však dopadne špatně, a to pro obě strany: neanese to ani ředitel školy, ale ani místní svatouškové - napří farářem anony, obviňující ho z neřestného vztahu. Kajodvěžnější "hru" si ale to nevíhátke začalo ve škole. Bly jí na nervy primitivní rvačváky jedné tlapé kolegyně, vřele oceňované při různých slavnostních příležitostech. Zesměšňuje je na své třídní nástence a je se

nosťejšie zle, celý učiteľský sbor sa vzbuca. Už jí nemôže hájiť ani
 feditel, ktorý sa k ní jinak chová takfakajie fárové. Z potreby pŕis-
 knout se sebou k někomu, sblíží se s kolegou chemikáren, dokud ovšem
 nezjistí, že za jeho svalnatými ŕečkami se akryvá alaboch, jenž už dáv-
 no podlehl a utápi svůj žal nad pohřbenými ambicemi v alkoholu, vy-
Po křiklavém pedagogickém průsvihu s nevychovatelným Cikánem
ráběním v kabinetě... Zůstane sama a bezbranná, už jí nezbyvá, než
 se taky přizpůsobit. Bude učit jinak, bude přísat, tvrdit, ale spra-
 vedlivá. Děti jí pochopí později, v dospělosti. A sama se vykoupí
 se svých trablů dítětem. Ujíždí za nosen, jakož by snad mohla milo-
 vat, ale cestou je znárodněna.

Toto násilnění je vyvrcholením důležitého motívu i symbolu.
 To celý pŕiboh se vine noutalá hrozba násilí. V násilníku se obíal
 traktorista a sancehá "jako odkaz lidstvu" lístek s podivnou výsvoa
 uštvacého člověka: "Polibte si všeci prdel" /str. 144/. Násilní po-
 sádka je představována věčně opilými hrubými vojáky, kteří ^{naši} ~~mládké~~
 učitelka ohrožují a jednou v noci až naší ďaleko k nejhorskám. Při
 stopování na cestách domů je dívka rovněž několikrát atakována pá-
 ny, co si chtějí vybrat odměnu za svesení. Kazaný řezník jí krásně
 lichotí a zavádí jí do svých tajemných sklepů.

Touto obrazu fyzického násilnictví odpovídá atmosféra násil-
 nictví duchovního, jež člověku nedovolí žít posvěta, jež ho nutí
 jednat proti svému přesvědčení. Učitelka není vůbec věřící a k fari-
 ŕi jí táhne pŕedejšíma touha vyrovnat se s neznámým životním krétem,
 s jiným názorem na život. Chce si vlastně ověřit, že její "vědecký"
 postoj je pevnější, reálnější a že by tedy měl být i efektivnější,
 jenže proč není? Takovuhle konfrontaci nemôže ovšem nadřizený or-
 gán trpět, povinností pedagoga je "být v řadě", bojovat proti nábo-
 ženství a bude formálně nenapadnutelná. Za majdama učitelů sažíje ^{ta}
^{mladivka} ~~šak~~ násilnickyně feditela se tváří opilecky, aby mohla skutečně opil-
 kolegy pŕistihnout při nedovolených výrocích či činech. Kolegyně si

tajně ulejvají stranou láhve pro sebe domů, všichni svorně předstírají, co se předstírat má, skrátka společnost pokrytů k pohledání, a až zděšená dívka uteče.

Jinými slovy: vypravěčka nejenže městečko "nerozhoupe jako svon", ale sama ztratí osobnostní těžiště, podlehne, a to poměrně rychle a snadno. Chová se jako by šlo o citový úraz, nezvládnutelný rozumově, zatímco by přece měla zmobilizovat všechny racionální síly a vyrovnat se s tím prvotním životním nezdarem. Ukazuje se však, že naše hrdinka se nemá o čem opřít. Nemá žádnou představu, jak dál, nemá žádný ideál budoucnosti, který v takových případech její blízký předchůdcům nabízel jako učení historického materialismu, nemůže se bít za nic nadosobního, za nějakou vizi lepší, tvořivější, spravedlivější a kulturnější společnosti. Její odpor vůči současnému stavu je vskutku spíše instinktivní reakce kláď, které si vždycky vynívá život lepší, než jaký jí poskytlne doba, do níž vstupuje. Ví jen, že se s daným stavem nemá a to smířit, že se musí na svou pést pokusit obnovit opravdovou životu, o níž v lekcích z marxismu stejně slyšela jako o čemsi, čím se liší staré, oděšlá společnost od nové, nedávno vybojované. Netuší, že její "hra" je vlastně ve své podstatě konfliktem mezi pravdou a jejími použitelností, konfliktem, jehož důležitost přerůstá síly každého jednotlivce. Máme učitelka má sice vždycky pravdu, její názorky jsou pravdivé, ale tato pravda je tzv. abstraktní a nedá se použít v dané společnosti - byl by to její konec. Proto musí město rozdrtit svou oponentku. Ve sváru dvou postav, ve sváru mezi vyprázdněným stereotypem a úsilím o životní opravdovost musí nezbytně podlehnout naše ušlechtilá intelektuálka.

Závěrečné věty novely však navzděčují tomu, že si v těžké chvíli uvědomila coai velmi důležitého. Klaví přece o "věčně se opakujícím alibi", o falešné naději, že po nás to bude lepší, že nastane vyčkávaný čas lidství spravedlivého, spravného a soudného. A to už ?

blisko k poznání, že v té nehmotné tóni hlouposti, závidli, přizem-
nosti, zbabělosti, sobectví, pokrytectví a duchaprázdnoty, již se
jen obrazně dá říci maloměstství, se nic neznamená žádnou střídou do-
a spízení, zvýšení životní úrovně, školení v nejvědeckější a vlast-
ně jediné vědecké metodě atd. Katastrofa mladické učitelky není tedy
jen jednou z mnoha porážek protestujícího mládí. Její drtivost spo-
čívá v hluboké deziluzi z poznání, že slibovaná říše svobody je asi
nedosažitelná, že je to jen "odvěké alibi", jímž si nasloucháše útě-
cha, že před námi je něco lepšího. Učitelčin pád je krachem víry
v realnost naděje, že lze lidskou společnost mravně a kulturně po-
vančet pouhou změnou řádu. Poznání, ke kterému by jinak doobězela
hrdinka pozadu a dlouho, urychlilo maloměsto se svou zahuštěnou,
drastickou podobou strachosti a přizemnosti.

Když jsem o Semestru života uvažoval, vybavila se mi jedna ma-
niru zajímavá souvislost. Na počátku 30. let /vztaženo k dnešku je
to tedy už půl století/ se do podobné zapadlé koutiny v pohraničí,
jenže na Moravě, dostal na svou první staci mladý učitel. Jmenoval
se Josef Kocourek a zanechal po sobě několik pozoruhodných práz.
/Kalendář, v němž se obracejí listy, Srnce v dlani, Zapadlí vlas-
tenci, v posledních letech vyšla Ertáse, Z konce světa a některé
dřevnosti/. I on byl podobná nestandardní a diffeilní osobnost jako
hrdinka Semestru života, provokovalo ho mravně zastalé okolí a on
tedy provokoval je - tehdy se tomu říkalo "épatez les bourgeois" -
vrhal svůj spoleobčanů do tváře strašlivá obvinění, proklínal "ko-
fistnické maloměstství", cítil se z té společností jen "hnus, opo-
vržení a hořkost". Upíjel se, flámoval, karbanil, dělal dluky, na-
míru kouřil a byl posedlý smem. Skočil brzy na tuberkulósu.

Všechny "vady" tehdejší a nynější společností se takřka překry-
vají, všechno je stejné. Jenže tehdy to byla společnost kapitalis-
tická proleslá sociálfasisty, proti níž stíl nesmířitelně mladý ko-

mnista. Teď je to společnost socialistická a proti ní stojí - kdo? Řekněme mladá intelektuálka, odchovaná marxismem. Zmizela bída a nezaměstnanost, lidé žijí v dostatku, ale zůstalo v nich takřka vše, co Kocourka děsilo a uvádělo v zoufalství. On však měl jednu velkou výhodu: jako komunista věřil v zítřejší dokonalou, beztrádnou a spravedlivě uspořádanou společnost. Nadšeně volal: "Lenin je mrtev - leninismus žije!" V tom měl před naší mladou hrdinkou výhodu. Měl o čem se opírat, byl přesvědčen, že společnost lze přeměnit k lepšímu, pozdvihnout ji nejen hospodářsky, ale i mravně, a on že pro to dělá vše, co je v jeho silách, že tím přibližuje den skutečné lidské svobody.

Kaše pedagožka nemá, v co by věřila, o čem by se opírala. Její výraz ^{ly} ~~středobala~~, žádná více lepší budoucnosti před ní není, respektive ona ty nabízené více zřejmě nebere vážně, protože se vyprázdnily a nakaže se s nimi konfrontovat na poněkud reálné úrovni. Je pro ni nemožné vytyčit si při té zaflektované a ní nějaký nadobití cíl a poskytnout sobě i lidem perspektivu blíže k tomu ideálnímu pořádku věcí lidských. Nastala úneva ze slibované, ale stále nepřicházející "říše svobody" a plně harmonicky rozvinutý člověk. Místo toho nastoupila éra spotřebního šilinství, fetišismus věcí znovu ovládl každý vztah a s ním se reprodukuje ty lidské vlastnosti, jež kdysi dráždily Josefa Kocourka a jež tak dráždí naši mladou hrdinku ze Seznávacího života. Čeká ji ještě dlouhá cesta. Ale už se na ni vydala: místo víry ~~nikdy~~ v dokonalejší společnost budoucnosti musí dojít k poznání, že autentičnost života, o níž usiluje, je věčný zápas bez konce. V krizi, která je zákeřnějším odčíslením, než jaké znala minulost, potřebuje jen najít současně svatého Augustina, který původně "svěst o království božím", když nepřichází, naplní pro ni novým obsahem a dá jí nový ^{význam} ~~smysl~~: obrátí zástať od věcí kolem nás a světa kolem nás k člověku a k smyslu jeho života.

Nepřítel z Atlantidy

aneb

podnětné dodatky k protokolům ze shromáždění sionských mudrců od A. Pludka

Zasloužilý umělec Alexej Pludek je autor pilný. Po románech Vabank, Faračův písař, Rádce velkých rádčů, Český král Karel přichází s dalším objemným spísem Nepřítel z Atlantidy.

Přiznávám, že jsem v sobě - zřejmě pod dojmem překvapivých odhalení, jež ve svém Vabanku autor učinil /události roku šedesátého osmého u nás jsou v podstatě výsledkem intelektuálsko-sionistického komplotu/ - nedokázal dlouho najít dosti odhodlání, abych otevřel některou z jeho dalších knih. Přesto jsem se pokusil přečíst téměř pět set stran jeho posledního románu s potřebnou trpělivostí a bez přílišné předpojatosti. Je pravda, že jisté potíže mi zpočátku činilo určit žánr knihy, a tak lépe nahlédnout autorův záměr. Chtěl zasloužilý umělec napsat sci-fi? Je pravda, že zpočátku až zavaluje čtenáře množstvím detailů z atlantidské civilizace, kultury i společenské organizace. Brzy jsem však pochopil, že všechny technické údaje - Atlantičané mají letadla, jakýsi druh laseru zvaný světelná zbraň, mají i světelné dálkové zpravodajské spojení chytrě napájené sluneční energií /kdyby totiž používali naftu anebo uhlí nezbylo by už pro naši civilizaci, protože ta jejich podle Zasloužilého umělce trvala desítky tisíc let/ jsou jen stafáží, která autora příliš nezajímá a dokonce pochybuji, že má o skutečné podobě technických prostředků, které zmiňuje, přesnější představu.

Chtěl tedy napsat filosofické dílo? Je pravda, že občas se mihnou dílem citace starých atlantidských mudrců, že v knize vystupují filosofové, velekněží a mudrci, že dokonce její závěr se pokouší o jakési filosofické vysvětlení viny protagonistů na

Z knihy Zasloužilého umělce A. Pludka Nepřítel z Atlantidy:

"Základnou životu je jeho vznik a zprostředkovatelem je matka. Její touha po lepším životě dětí je přirozená. Nic není tak důležitější jako právě to. Všechno ostatní je věcí mužů. Pravidla, zákon, mravnost, účelnost, rozvoj a řád." /str. 96/

"Hero ožil. Jako by se napil čerstvé vody z léčivého pramene. Nečekaně se vynořivší nápad je jako drahokam, jenž jsme náhle zahlédli v hlíně. Prostý, jasný a samozřejmý..." /Str. 130/

"Nikoli všechno nové je také dobré. Ba často se za nové prohlašuje to, co zde už dávno bylo a ztroskotalo." /str 168/

"A nepřátelé jsou na světě proto, abychom s nimi bojovali." /309/

na zkáze bajné civilizace. Ale při pozornějším čtení shledáme, že všechno to filozofání nepřekračuje nejtriviálnější banality či parafráze východní moudrosti, nejčastěji pak zakrývá strojenou a nabubřelou dikcí jen obyčejný blábol. /"Jsou vědění tajná a věščí zjevná. Zjevná jsou přístupná všem, ale nikoli každý je pochopí. Tajná jsou sdělována pouze vyvoleným, ale může jim rozumět každý. Jakékoliv jiné tvrzení je klam." /str. 176/

Chtěl svým vyprávěním o Atlantidě Zasloužilý umělec vytvořit metaforu či symbol současného světa, jeho problémů a konfliktů, které by mohly vést k jeho zkáze? Dlouho jsem se zaráhal v té sně-
ce intrik, náivních úkladů, dětinských zápletek a invektiv proti upadající tisícileté morálce hledat obraz či ohlas problémů současného lidstva. Ale pak jsem pochopil, že ano, to byl zřejmě autorův záměr. Světu hrozí nebezpečí od dob bájných civilizací až po dnešek, toto nebezpečí je třeba definovat, je třeba proti němu vystoupit ve jménu civilizace a její ochrany. Můžeme si klást otázku zda vůbec lze takové nebezpečí jednoznačně určit, jistě však nás - čtenáře Vabanku - nepřekvapí, že Zasloužilý umělec to dokáže.

Při vší slovní nabubřelosti /kniha se přímo hemží konstantními epitetami, velkými písmeny a blíže nedefinovanými a tedy vágními zeměpisnými či vědeckými údaji: v čele země stojí První z Desíti Syn slunce, který sedí na zlatém křesle v trůnním sále Skleněného paláce, o jeho vnitřním životě, jakož i o mnoha tajemstvích vědí Strážci Nejvyššího tajemství. Je vychováván v Zakázané osadě a je povinován úctou k veleknězi Péna hlubin a k Mudřeci z atolu. Zasloužilý umělec cituje jakýsi kánon Desetkrát desíti pravd i z jakési sbírky lidové moudrosti zvané Perla hlubin, slyšíme cosi o Praatlantidě, o písmech a jazycích Prvních pěti království, pak o vzniku Desíti království, o období po první zkáze a po Druhé zkáze, čas se měří jedním slunečním průměrem a lodi se ničí světelnou zbraní, hrdinové se pohybují mezi Městem, severním pobřežím Vnitřního moře, Jihovýchodním kontinentem a územím obývaným Pasteveckými

"Věděl však, že nemá smysl svému /1/ tlustému příteli cokoli vy-
vracet." /104/

"Tyto myšlenky se v něm rozvlnily ve chvíli, kdy usedal na dřevěnou
lavici vedle Mudřece z atolu." /135/

"Hero se kmital úvahami." /142/

"To všechno vířilo Herovou hlavou jako hejno sledů, když na ně shůry
padne bouřák." /372/

kmeny, mezi Pilířem východu, Strážními ostrovy, Jižní pevninou, Prvním a Druhým a Desátým královstvím a Ostrovem dvojité hory atd. - ostatně o autorově jazykové, stylistické i myšlenkové zdatnosti snad nejvíce povědí níže uváděné ukázky/, která znesnadňuje a znepréhledňuje četbu, je způsob autorova vyprávění i myšlení jednoduchý až prostinký. Jeho hlavní hrdina, jenž se - moudrému napověz, hloupého trkni - jmenuje Hero, po celých pět set stran prakticky neopustí scénu. Hero, jeden z vládnoucí atlantské elity Sedmát sedmi rodiny /Atlantis totiž, jak vysvítá z nesouvislých narážek a zmínek zůstala během svého statisíciletého kulturního vývoje na stupni jakési elitářské despotie, uspořádané přísně kastovnícky/ je urostlý zlatovlasý a modrooký, jak se sluší na příslušníka vládnoucí kasty /rasy/ - vystudoval na Vysoké škole základy moudrosti a byl vybrán k práci ve Státním archivu. Po několika letech dosáhl hodnosti kronikáře, Jeho přesvědčení je hluboce konzervativní. Je oddán do morku kosti Prvnímu z Desíti Synu slunce, vlasti, řádu, tradici a zákonům. Ale nechme promluvit hrdinu, dovede to povědět srozumitelně a jasně sám.

"Sloužím, sveřepě trval na svém.

Komu? vykřikovali proti němu.

Ostrovní říši. Míru. Rozkvětu... Bez rovnosti nebude rozkvětu, proto bojují za rovnost. Bez řádu nebude mravnost, proto bojují za řád. Bez zákona nebude mír, proto bojují za zákon."

/str. 435/

Uvedený citát nás asi přesvědčí o tom, že hrdina, ač ho autor vydává za muže pozoruhodných duchovních schopností, nevyniká právě složitým myšlením. Proto také se během své životní pouti nepřestává divit. Všude, kam přijde, naráží na něco nečekaného: na překážky, na nepořádek, rozvrat, chaos, nekázeň, úklady, mravní rozklad, únosy, vraždy, Jak jinak si má - při jednoduchosti svého myšlení vyložit všechn ten nelad než zrádnou činností skrytého nepřítel? Kdo jím však je? Hera to stále více znepokojuje. Ví, že za vším jsou o n i /prokládá zásadně Zasloužilý umělec/.

"Kdo to podporuje záměr nepřátel oslabit nás úbytkem sil a tak nás vydat na pospas přílivu cizáctví?

Kdo to už po několik staletí soustavně zlehčuje soužití obou pohlaví? Kdo ve svých divadelních hrách, v popěvcích, rozšiřovaných mezi mladé lidi, ve vymyšlených a hlásaných /! / názorech stále častěji snižuje rodinné vztahy, vysmívá se střídámu životu, chválí bezuzdnost, podněcuje k nevázanosti, rozkošnictví a zvrhlostem?

O n i, mohl na ně ukázat Hero. /str. 240/

V duchu své paranoické teorie Hero i pátrá po identitě této démonické síly, onoho právníka, a protože autor zřejmě teorii svého hrdiny sdílí, Hero se dopátrá.

Kdo jsou oni? Jsou to cizáci, kupci, kteří žijí v uzavřené cizinecké čtvrti /ghettu/.

"Cizí a odporný svět, odpovídal si Hero. Staré kroniky kupce neznají. Cizinecká čtvrt' byla založena teprve po vzniku Desíti království. A s ní k nám vtrhly zpustlé mravy, opilství, prostituce, zhýralost, pycha, horlil Hero v duchu. Kde jsou dávané ctnosti, kult krásy a síly, prostota v řeči, zvycích, vztazích a obředech?" /110/

Každý nacionalismus, rasismus či sociální demagogie jsou dualistické. Zlo jako nutná součást dualistického světa musí být přítomno ve vyhraněné podobě, ale zároveň musí být odděleno, musí přicházet zvenčí. Zlo je cizí import do dobrého světa našeho národa, naší rasy, naší vrstvy, třídy či kasty. Cizáci v Pludkově Atlantidě nejsou opravdoví cizinci, přišli do Města už před staletími. Jsou však vydělení, oddělení, odlišní: povoláním, zjevem, rasou, oděvem, zvyky. Jsou tedy nositeli satanášského údělu přesně tak, jak to potřebuje právě ono patologické myšlení, jež by bez vnějšího původce zla, bez svědce snadno popsatelného a odlišitelného stálo před všemi záhadami bytí bezradně.

V rozhovoru s Herem předák kupců Aneon použije výrazu: naše země.

"V jaképak naší /A.P./ zemi? urazil se Hero. Je to naše země a ty na ni nemáš právo, i když tu tvoji předkové žijí po staletí. My /rozuměj příslušníci vyšší rasy/ jsme ji vybudovali, uhájili, zvelebili, učinili mocnou! Zpupnost /!!!/ těchto lidí už nezná mezí!" /209/

Je pochopitelné, že kupci cizáci se musí lišit od Atlantidánů

"Aniž se otočil k užaslému, slov neschopnému Herovi, sestupoval zvolna z vyšší terasy... /233/

"Poprvé přišel Dian do Herova domu tajně.. a za opatrného rozhlížení" /264/

"Dian si utřel z čela pot, ale nebylo to vzrůstající se vedrem tohoto ročního období." /299/

"...každý z nich musí být sebou přesvědčen o mé zvláštní milosti." /333/

"První z Desíti, Syn slunce je velmi nespokojen s vaším obsazením Pilíře východu... /368/

"Nechce snížit vážnost Nejvyšší rady zavedením voleb všemi občany, ale zvýšit... Zabranuje však snadnému získávání občanství cizinci a to Hiato zamřel." /411/

"Slib podpory Desátému z Desíti kupeckými osadami." /412/

"Věděl, že jeho slova budou vykládána každým jinak..." /412/

"Očekávám vysvětlení mého nejstaršího královského bratra... /426/

už pouhým vzezřením. A i když Hero si oblékne jejich šat, aby ne-
byl rozpoznán, prozrazuje jeho odlišnost "jeho držení těla, jeho
přehlíživý pohled, ledabylý krok, jímž míjí tyto cizince tmavých
vlasů, ostrých nosů, hnědých nebo černých očí, oblečených /rozu-
měj cizinci ne oči/ do žluté a černě pruhovaného šatu kupců s
naditými kalhotami a rukávy, s vysokými čepicemi na hlavách. Ja-
ko brouci, říkává si pokaždé, když je potká. Velcí cizopasní
brouci na mrštinách."/252/

Fyzickou nechuť k této tmavovlasé ostronosé rase necítí jen
Hero - je to humanista, drží se tedy ve svých projevech více na
uzdě. Nepokrytěji se vyjádří Desátý z Desíti, který má s kupci
mnoho co do činění. /Spojuje se s nimi v boji o moc./

"Často se musel přemáhat, aby si před nimi nechal rozprášíť
voňavku nebo zapálit kořen proti zlým duchům. Černé Anepnovy
oči ho měly, takové dokáží ukrýt záľudnost, zastřít lstivost,
předstírat přátelství. Ještě odpornější mu byly šaty této
kasty, černožluté pruhy, baňaté kalhoty a rukávy, vysoká špi-
čatá čepice. Já bych jim pro jistotu dal ještě uříznout nos,
říkal si Desátý z Desíti, zatímco naslouchal Anepnovu pochle-
bování. Alespoň by je každý poznal na dálku i v převleku."/328/

/Proč s takovou záľibou a zároveň odporem popisuje autor kroj
oněch kupců cizáků? Snať něco vysvětlí historie méně odlehlého
kontinentu, nežli byla Atlantida. Papeť Inocenc III. na počátku
třináctého století pověřil IV. Lateránský koncil, aby vymyslel
pro židy v křesťanských zemích zvláštní oděv. Koncil se pak u-
snesl, že židé mají nosit vysoké klobouky podobné homolím cukru.
Tyto klobouky židé povinně nosili dvě stě let, pak bylo dalším
výnosem přikázáno, aby nosili na oděvu viditelné znamení ze žlu-
té látky. Protože oděv židů byl většinou černý, dostáváme onu
"odpornou" kombinaci barev - použili ji ostatně i nacisté při
svém označování židů - která tolik popuzovala urozené muže At-
lantidy./

A protože by stále ještě mohl být někdo na pochybách, o kom
to vlastně Hero /anebo snad autor?/ mluví, jsou povolána na po-
moc staré zázrakem uchovaná Písma. /Je samozřejmé, že jejich o-
ficiální verze byla kupci a jejich společníci už zfalšifikována/.
V těchto Písmech vystupují i odporní Uctívači Moci se svým Ido-
lem Zeleným Hadem - ti již v minulosti přivodili zkázu Atlanti-
dy. A kdo jsou dědicové těchto zkázonosných Uctívačů Moci? Samo-
zřejmě, že kupci cizáci. A co jim radí jejich idol Zelený Had?

"Trvám na předání mé žaloby Vysokému dvoru." /Str. 150/

"Dny houževnaté trávy... semílané v čelístkách ovčích hemžení ko-
lem napajedel /Str. 11/

"Dověděl se o obklíčání bojovníky Pateveckých kmenů? /Str. 47/

Aby vystupovali proti Poslu Pravdy.

"A opováží-li se onen Posel Pravdy takto mluvit, že naše Právo gest rovnou Nepravu a naši Moc gest nabyli, aniž by Gste k ní byli ustanoveni těmi, kteréž soudíte, nýbrž což gest Právem a co Neprávem nechť rozsoudí ti, kteří k tomu byli svobodně povoláni gsuče spravedliwi a maudří a ctní, ukamenugtež ho spaltež jeho Tělo a ukřižugtež /!!/ ho na Wěky Wěkův. /str 242/

Víme již nyní, s kým máme tu čest, kdo je Posel Pravdy i kdo ho ukřižoval, kdo se to spikl proti státu, morálce řádu i tradici. Pochopil to i Hero a rozhodl se jednat. Je třeba činu. "Proti nezákonnosti zákon." /Nezákonnost spočívá zřejmě v tom, že kupci cizáci dosud nejsou zcela vyobcováni ze společenství, v němž po staletí žijí./ "Utnout kořeny jedovatému býlí... Nápad se podobá semeni. Vzdělání je půdou, v níž se mu daří, zafilosofuje si tentokrát autor, a protože jeho hrdina má i nápady i vzdělání, rozhodne se podat návrh nových zákonů.

"Jedině já mohu vytěžit podílady /!/ pro nový zákon o občanství, jenž by byl zároveň v souladu s nejstaršími zásadami uspořádání společenství původních a pravých /roz. rasově čistých/ Atlanťanů, jejichž pravými potomky jsou dnes už jenom příslušníci prvního společenského okruhu, pokrevní příbuzní klanů Sedmkrát sedmi rodin.

Nový zákon o občanství je tím ryčem, jímž bude vykořeněn plevel, bující na našem společenství. Jakmile bude přijat Nejvyšší radou a stane se pravidlem při obsazování úřadů, při řízení školní výchovy dětí a mládeže, při rozdělení úřady /!/ a řemeslných výrobků, při jmenování do velitelských hodností v armádě a do představenstev společenských okruhů, ztratí bratrstvo Uctívačů moci svou základnu a stane se tím, čím má podle práva také být. Kupci nechť jsou u nás pouhými hosty. Nechť si svůj chléb vydělávají v potu tváře jako ostatní Atlanťané. Nechť je odstraněn jejich vliv na řízení veřejných věcí. Neboť je to vliv zhoubný, jako je houba na pni stromu, tasebnice v útrobách těla." /296/

uvažuje fiktivní předchůdce Rosenberga i Streichera Hero.

Jenže na záchranu říše je už pozdě. O n i už prosáklí do všech vrstev společnosti. Podplatili úředníky, pronikli do nejvyšších kruhů, dokonce i mezi elitu elit, mezi Strážce Nejvyššího Tajemství. Vraždí, loupí, intrikují stále nestoudněji. Je pak divu, že se ztratí i destičky s navrhovanými rasovými zákony?

První mezi Desíti, Syn slunce i jeho pokrevní bratr Velekněz Péna hlubin si Hera povolávají a obdařují ho svou absolutní důvěrou. Jmenují ho do nejvyšších funkcí od velitele loďstva až po velitele branných sil v naději, že on zachrání starou dobrou At-

"Aspon v tom je jeho výhoda, říkal si Hero s jakousi zahofklou veselostí, s jakou se utěšuje odsouzenec k surťá utopením, když si říká, že kati nemají dost peněz na provaz." /267/

atlantidu. Jejich naděje jsou však marné. Hero si pozdě uvědomí, že jeho návrh zákonů byl příliš váhavý a málo radikální. Teď, když získal svrchovanou moc, rozhodl se jednat důsledně.

"Vezmu zpátky svůj návrh, pochopil konečně Hero, co má v této chvíli dělat. Vyhlásím rovnost občanů všech společenských okruhů, ale nikoliv cizinců, kupců... Ten večer byl dlouhý, trval až do svítání. A když se konečně ubíral na lož, /rozuměj Hero, nikoliv večer/ ležela na jeho pracovním ~~stůle~~ pultu destička popsaná prostým, srozumitelným, novodobým písmem v řeči, které rozumějí ve všech okresech. Nebyl to návrh zákona ani zákon. Bylo to nařízení vrchního velitele ozbrojených sil Ostrovní říše, proti němuž se nelze odvolat." /456 -457/

Jenže to všechno se stalo příliš pozdě. Společnost byla už rozleptaná. Vždyť rozklad dosáhl takového stupně, že předák kupců nečistý Aneon má za ženu sestřenku samého Prvního z Desíti Synů slunce. A jejich syn, prokletý míšenec Gideo /"Nepatřím tam ani tam. Zrcadlo, bohužel nelže. Odbarvení vlasů zastře můj původ jenom zpola, oči svou barvu nezmění," uvědomuje si sám o sobě./, který si proti všem zvyklostem, všemu řádu jen v důsledku intrik své matky a svého otce se dopracovává stále nových významných funkcí, v osudové chvíli vyhlásuje své satanášské kredo: "Zničím vás, rozstavím, zatopím, rozdrtím, roztrhám na kusy, vymažu o vás všechnu paměť, zahledím po vás každou stopu."

Oni vítězí, stará společnost rozhoděná jejich intrikami se rozpadá. Hero, stejně jako ostatní duchovní vůdčové hynoucí Atlantidy, pochopí v poslední chvíli, že oni sami se provinili: byli příliš sobectí, ne dost obětaví a hlavně ne dost bdělí vůči silám, které se spikly ^{proti} ~~proti~~ společnosti. Nepřítel /Zelený had/ je totiž

"Ponořila se do průzračné tiché vody a plula volně, lenivě, vláčně nad hlubinou s trsy korálů, s hejny rybek všech barev a tvarů, nad raky, kraby, koníky, škeblemi, chobotnicemi a hvězdicemi, stejná jako všichni tito tvorové..." /45/

"Uvnitř atolu se v průzračné vodě kmítá neuvěřitelný život. Trávy a řasy, rybky a ryby, krabi, raci, koráli, hvězdice, sépie, sasanky, vodní hadi, želvi, koníci, malí žraloci." /133/

"Klea se vrátila domů, do halasu brhlíků, sýkor, kanárků, sedmihlásků, zvonků, slavíků, konopek, papoušků a kolibříků, do pípání, cvrlikání, houkání, tukaní, bzukotu, šelestění a hvízdání." /153/

"Chléb je svěží jenom každý druhý den..." /13/

"Byla to sobecká lítost, ale hluboce lidská. Srazilo se v něm několik protikladných pocitů. /389/

"...s neobvyklou snadností se sblíží muži a ženy, dívky a jinoši... Jako by každý chtěl co nejnaději dosáhnout rozkoše, požitku, úspěchu, protože nevěří v jeho, pravost, trvalost, hodnotu." /292-293/

díky tomu věčný.

"Tak věčný, jak mu dovolí naše nevědomost a dokud mu to umožní ti, kdo se v jeho jménu spojují, aby žili na úkor jiných, vládli nad jejich myslí a klamali je lží o své nadřazenosti." /479/

Protože v Pludkově románu kupci-cizáci jsou při vši své odpornosti zcela podřízeni a zbaveni většiny práv, je zřejmé, že patetické volání duchovních vůdců Atlantidy v předvečer zkázy je určeno jiné době a jiné civilizaci. Atlantida zahynula, nevezmeme-li si ponaučení z jejího osudu, nepřijmeme-li "prostý, srozumitelný" návod, sepsaný "novodobým písmem v řeči, které rozumějí ve věcech okřscích," čeká nás zjevně stejný osud. Takové je poselství Pludkova románu, jeho opakované varování lidstvu. Je to poselství nenové, dokonce se jej v nedávné době pokoušely uskutečnit celé říše. Podařilo se jim sice zhoubnou houbou při civilizace a kultury, tuto tasemnici v útroběch lidstva na čas zdecimovat, ale ne zcela vyhubit. Proto je třeba podobná poselství stále znovu sepsávat a opakovat. Nutno uznat, že zasloužilý umělec Alexej Pludek si dovede najít způsoby, jak je dostat mezi lid.

Kniha vyšla v Praze roku 1981 v nákladu 48 000 výtisků.

Ivan Klíma

"Objevuje se znenadání mezi dvěma skalnatými ostrovy a pluje kolem hlinitých nánců, obalených vzdušnými kořeny, spleť lián, nahnílými větvemi, spálenými kmeny s několika patry zeleně, z níž vyšlehávají bílé, červené, modré, žluté, temně fialové, hnědé, tečkované a pruhované květy orchidejí, vodních fial, bažinných macešek, stromových lilí, divokých kosců, lepkových lapačů hmyzu a malých ptáčků." /132/

"Z visutých zehrad mezi hradbami přechnívaly květy růží, rudé, žluté, bílé, modré, oranžové i černé..." /264/

"Kameny v ryzích krystalech, největších, jaké kdy byly na Zemi nalezeny... Průzračné, rudé, zelené, medové, nažloutlé, kouřové, svítivé bílé, mléčně zkalené, temně modré, růžové i blankytné." /178/

"Město je omámeno kvatoucími růžemi, karafiáty, magnóliemi, hyacinty, mimózami, akáciemi, tulipány, plazivými velkokvětými orchidejemi, dennívkami, řeřišnicemi, hvězdníky, petúniemi." /153/

"Na všech stranách dolního okraje pyramidy už vztyčují dělníci... barevně natřené sloupy pro olejové lampy..., červené, oranžové, žluté, zelené, modré a fialové." /152/

Stromy odkvetly dobře, ale ovoce bude málo. Není včel. Na včely přišla nějaká asijská nemoc, a kde se vyskytne, tam včelaři musejí včelstva spálit. Nebude ani med. Med ostathě není už kolik let, protože z něho prý vytahují germanium, které potřebují na tranzistory do počítačů, a ty se zas potřebují hlavně... Med, který se vzácně v obchodě objeví, je prý už odzbrojen, tedy zčásti znehodnocený, protože ta procedura jistě není úplně nevinná. - Ale já tomu celému nevěřím, protože kdyby to byla pravda, nemohla by se přeci tak říkat, zvláště já bych si dal pozor.

Květen se ukazuje horký a deště jsou rozděleny nerovnoměrně, místy je velice sucho, například pod naším ořechem a pod třešní. A je zase zakázáno zalévat, když a protože je sucho. Není vody. Člověk to nechápe: dřív každá chalupa měla svou vodu, a dnes ani lidé, co mají vlastní studnu, často nemůžou tu vodu pít. Obecní studny jsou všechny už vybaveny tabulkou "Nepitná voda". A dřív, když si někdo stavěl železnici, byl povinen zřídit na nádražích studny s tabulkou "Pitná voda". Dneska se ví a říká, že je třeba zachovat v krajině vlhká místa, a přitom se vynucuje odvodňování. Nebo co je to za řeč "nedávejte kojencům vodu, dávejte jim minerálku"? Co je špatné pro kojence, je špatné i pro lidi, ne? Krom toho, pramení minerálka snad v lepších poměrech? Až se do všech minerálních pramenů nakonec dostane špína, tak nám to - při nezdravých poměrech ve svrchnějších vrstvách krajiny - nakonec ani neřeknou. Srovnat všechny rozporné potřeby, to vyžaduje od hospodáře rozum, ale i odvalu, a co ta je platná, když chybí samostatnost. To si často říkáme, když dostanu zlost na vládu, že nedovede zařídit čistou vodu a čistý vzduch. To by se v dnešním světě dalo považovat za průbířáky kámen vladařské zdatnosti, neboť tak je to těžké. Ba čekám, že brzo bude zakázáno ~~nikdy~~ posuzovat veřejně vzduch a vodu, a proto se ještě v poslední

chvilí připojuju ke Kozákovi. O spisovateli Janu Kozákovi se tu a tam často říká, že je důl. Ale nemůže to být takový důl, když oned-
dy řekl v rádiu, vedle hloupých vět o literatuře, i správnou větu,
že se v Karlových Varech nebude už otvírat nový uhelný vhl.

Dále jsem už před lety zaslechl, že se má regulovat Berounka,
aby se po ní mohly vozit z plzeňské Škodovky těžké a veliké součás-
ti atomových elektráren. Já tomu sice nevěřím, ale pro jistotu by
se proti tomu měl strhnout křik, než se ten zločinný nápad stane ter-
mínovaným vládním úkolem. Kolik atomových elektráren tato země po-
třebuje nebo snese? Či chtějí ničit přirozenou řeku, jejíž obnova
si za sto let vyžádá obrovských nákladů, jen pro cizí potřebu? Máme
v Evropě jedinečné postavení: všechny naše řeky pramení u nás, nemu-
seli bychom tu sbírat žádnou cizí špínu! Nebo, protože nevím, nedaly
by se takové náklady, co se dovejdou na silnici ani železnici, nosit
vzducholodí? Já v časopisech často vidím vzducholodí!

Na všech mapách máme Falklandy, a najednou se nám povídá o Mal-
vínech. Mně je to jedno, ale že se hned vyhovuje novému dočasnému pá-
novi těch ostrovů, zdá se mi ubohé a směšné. Nikdo, koho jsem se
ptal, a ptal jsem se asi osmi lidí, nezdáří v této věci s Argentinou.
Každý z nás ví, kdo jsou Angličané, jak se chovali za minulé války
a co by asi dělali v příští, ale nikdo nemá důvěru v dnešní argen-
tinský režim. Ano, můžete mě přistihnout při nelogické kliče: tam
beru národ, tady režim. Jenže režimy, zaokrouhleně bráno, z národní
povahy nějak vyplývají. Rozpaky máme všichni jenom nad tím, že se ti
Angličané s tím tak dlouho párají. To člověka až leká. Zas už musejí
nejdřív přestrojit obchodní lodě na bojové? Z tuzemské propagandy
měli bychom dojem, že v Anglii už dávno hrozí žádný med.

Loni jsem tuto fází jara sledoval v nemocniční zahradě. Tam mě
postihla zpráva, že řada přátel a kolegů byla zatčena. A právě se do-
vidám, že konečně byli z vazby propuštěni poslední tři: Kamil otec,
Jan Klapálek a Milan Šimečka. Někteří důvtipnější lidé říkají, že
to hned věděli a že prý to bylo jasné už loni na podzim, když ve

Francii vyhráli volby socialisté: nic z toho nebude. Otázkou zůstalo, jak dlouho budou ti lidé ve vězení, a o tom rozhodlo prý zase Rakousko. Protože náš prezident chce jet do Vídně, a úspěch jeho cesty závisí prý jaksi na tom, zda naše vláda propustí své loňské vězně. - Tak toto já popírám. Nezdá se mi to slušné ani logické. Kdyby vláda potřebovala pro své jednání s Vídní nějaké rukojmí, mohla si snadno chytit dvacet až třicet Rakušanů. To by byl pádnější materiál než jakási absurdní a mlhavá spekulace, že cizí vládě bude na našich lidech záležet víc než naší.

/Květen 1982/